

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน
อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

จันทร์จิรา ธิติพิศุทธิกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

เมษายน 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**QUALITY OF LIFE OF THE IN ELDERLY IN HUYHIN SUBDISTRICT
MUNICIPALITY. NONGHONG DISTRICT BURIRAM PROVINCE.**

Janjira Titipisuthkul

**An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration Program in Public Administration**

April 2017

Copyright of Buriram Rajabhat University

บทคัดย่อ

จันทร์จิรา ธิติพิศุทธิกุล. 2560. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาญรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระรองศาสตราจารย์ ประชัน กะเนวัน. คร. รัชฎญรัตน์ พุทฒพิพงษ์ชัยชาญ. 118 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.8969 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจิตใจ รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ส่วนด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน รองลงมา คือ ควรจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในชุมชนให้มากกว่านี้ และควรจัดหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ตามลำดับ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ เทศบาลห้วยหิน

ABSTRACT

Janjira Titipisuthkul. 2017. *Quality of Life of the Elderly in Huyhin Subdistrict Municipality, Nonghong District, Buriram Province*. Master of Public Administration (Public Administration). Independent Study Advisors: Assoc. Prof. Prachan Kanewan, Dr. Tunyarat Puttipongchaichan, 118 pages

The purpose of this research was to study quality of life of the elderly in Huyhin Subdistrict Municipality, Nonghong District, Buriram Province in four aspects: physical aspect, mental aspect, social relationship aspect and environmental aspect. The samples consisted of 291 informants who were randomly and proportionally selected from the population of different villages by using the table of Krejcie & Morgan and simple random sampling. The tool used to collect data was a questionnaire with three parts: checklist, five-rating scale and open-ended questions with the reliability of 0.8969. The statistics utilized to analyze the obtained data were percentage, mean and standard deviation. The findings of research revealed that the sample's quality of life in the research area was overall found at a high level. Upon consideration each aspect, it showed that two aspects: social relationship aspect and environmental aspect were found at a moderate level while the other two aspects were found at a high level. In addition, the mental aspect was ranked first at the highest average level and was followed by physical aspect. However the environmental aspect was ranked at the lowest average level. The following opinions and suggestions were most proposed by the samples: The activities for establishing community relationship should be carried out. More recreational facilities in a community should be provided. And supplementary careers for the elderly should be create in order to help them get extra money.

Keywords: quality of life, elderly, Huyhin Subdistrict Municipality

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตาช่วยเหลือ ให้การแนะนำและ
แก้ไขข้อบกพร่องจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประชัน คณะวัน
ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วิษณุ ปัญญาองค์ ที่ปรึกษาร่วม และดร. ธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ
กรรมการสอบ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการค้นคว้าอิสระ
ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้เอื้ออำนวยและประสานงานใน
การค้นคว้าอิสระเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ ดร. สุชาติ หอมจันทร์ ผู้ช่วยคณบดี
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น้อย สุปิงคลัด ข้าราชการบำนาญ
อดีตรองนายกเทศมนตรีเมืองบุรีรัมย์ และนายไพฑูลย์ ธิติพิศุทธิกุล นายกเทศมนตรีตำบลห้วยหิน
อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือสำหรับ
ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่เป็นกำลังใจในการศึกษา
มาโดยตลอด พี่ ๆ เพื่อน ๆ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
รุ่น 17 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทุกคนที่ช่วยส่งเสริมให้กำลังใจเสมอมา และขอขอบพระคุณ
พนักงานเจ้าหน้าที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุก ๆ ท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามงานวิจัยและให้
ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงเกิดขึ้นจากการทำการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็น
เครื่องบูชาพระคุณแต่บิดา มารดา บुरพาจารย์ คณาจารย์และผู้มีส่วนในการช่วยเหลือ เกื้อกูลให้
กำลังใจในการศึกษาแก่ผู้วิจัย

จันทร์จิรา ธิติพิศุทธิกุล

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
บทที่ 2 เอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์.....	6
แนวคิดทฤษฎีกับการจัดสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ.....	19
พระราชบัญญัติ ปี พ.ศ. 2546 เกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	31
บริบทของเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	68
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	72
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
วิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	86
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	86
วิธีดำเนินการวิจัย.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	87
ข้อเสนอแนะ.....	90
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	90
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	91
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	99
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	100
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย.....	104
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	106
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	108
ภาคผนวก จ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	115
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	118

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 จำนวนหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากรแยกชาย หญิง.....	59
2.2 จำนวนผู้สูงอายุแต่ละช่วงปี.....	60
2.3 รายชื่อหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน.....	64
3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนจำแนกตามหมู่บ้าน.....	72
4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	78
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน.....	80
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านร่างกาย โดยภาพรวมและรายข้อ.....	81
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านจิตใจ โดยภาพรวมและรายข้อ.....	82
4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคม โดยภาพรวมและรายข้อ.....	83
4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมและรายข้อ.....	84
4.7 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....	85

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 แสดงลำดับความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของ Maslow.....	9
2.2 แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองและสถานที่สำคัญตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์.....	61

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Burapha Rajabhat University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว เนื่องจากประชากรผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวมากขึ้น และอายุขัยเฉลี่ยของประชากรเพิ่มสูงขึ้นทำให้อัตราการตายของประชากรลดลงการตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น และให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่นการให้บริการด้านสุขภาพ การจัดสวัสดิการทางสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีความสุขความพึงพอใจในการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นสิ่งสำคัญที่ลูกหลานหรือคนในครอบครัวควรที่จะตระหนักและพิจารณาในจุดนี้ด้วยว่าควรที่จะเป็นอย่างไร เนื่องจากเมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุแล้วย่อมมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาทางด้านจิตใจ ความจำ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมทั้งสิ้นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงในรูปของการเสื่อมถอยมากกว่าการเจริญเติบโต แต่จะมากหรือน้อย ช้าหรือเร็ว ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น พันธุกรรม สภาพแวดล้อม และโภชนาการของแต่ละบุคคล ความเสื่อมดังกล่าวทำให้ประสิทธิภาพในการทำงาน ของอวัยวะต่างๆ ลดลงก่อให้เกิดความเจ็บป่วยได้ง่าย จึงทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ลดน้อยลงตามอายุขัย หรือสภาพร่างกายและจิตใจของแต่ละคน

การแบ่งรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม ในสังคมไทยแบ่งไว้ 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบเก็บตก เป็นการจัดให้ประชาชนที่มีอำนาจซื้อหาบริการในตลาดของระบบการค้าเสรีเป็นระบบที่รับรู้กันว่าประชาชนที่ใช้บริการของรัฐเป็นพวกที่ช่วยตัวเองไม่ได้ เป็นภาระของสังคมรัฐจะปล่อยให้ประชาชนช่วยเหลือตนเอง ตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของตนหากไม่ได้ก็จะพึ่งพาญาติ บุคคลที่รัฐเข้าไปช่วยเหลือ จะเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาอย่างหนักพิเศษหรือประสบภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย วิกฤติหรือทุพภิกขภัยต่างๆ ที่สถาบันด้านสวัสดิการสังคมของรัฐจะเข้าไปช่วยเหลือเป็นครั้งคราว 2) รูปแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม เป็นการมองสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือตอบแทนแก่ผู้เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ การจัดสวัสดิการสังคมแบบนี้ใช้เกณฑ์ความสามารถในการทำงาน สถานภาพหรือบทบาทในการทำงาน ประสิทธิภาพหรือผลิตผลของการทำงานเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะเบียดเบียนมากกว่าแบบแรกสามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมได้ทั่วถึงมากกว่า 3) รูปแบบสถาบัน ถือว่า

การจัดสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดบูรณาภาพในสังคมที่จะต้องทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่นและเป็นรูปแบบที่เหมาะสมจะดำเนินคู่กันไปกับระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีที่สร้างความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากส่วนกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2547, หน้า 5) กล่าวว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมไว้ 5 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมเชิงสถาบัน เป็นการจัดสวัสดิการที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐซึ่งเป็นสวัสดิการกระแสหลัก โดยให้บริการด้านความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ บริการด้านประกันสังคม บริการเชิงสงเคราะห์แก่ผู้ด้อยโอกาส เป็นรูปแบบที่รัฐรับผิดชอบต่อเป็นด้านหลัก 2) รูปแบบสวัสดิการสังคมโดยภาคเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์ เป็นการจัดสวัสดิการสังคมที่มีหลายระดับทำงานกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและระบบสิ่งแวดล้อมทรัพยากรทุนทางสังคมในชุมชน รูปแบบการจัดสวัสดิการเน้นการทำงานรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มเสริมความเข้มแข็งกลุ่มชาวบ้านองค์กรชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนที่เป็นเจ้าของปัญหา ร่วมคิดตัดสินใจแก้ปัญหาเอง มุ่งแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างมหัพภาค 3) รูปแบบสวัสดิการสังคมโดยภาคธุรกิจเอกชน ส่วนใหญ่เป็นการให้สวัสดิการแก่พนักงานในบริษัท โรงงานตามการคุ้มครองกฎหมายแรงงาน 4) รูปแบบการจัดสวัสดิการแบบพหุลักษณะหลักการสำคัญของรูปแบบการจัดสวัสดิการแบบพหุลักษณะเป็นรูปแบบความร่วมมือของพหุภาคี โดยใช้ฐานความรู้จาก สหวิชาชีพผ่านการผสมผสานจากหลายวิธีก่อให้เกิดรูปแบบ ที่หลากหลาย และ 5) รูปแบบการจัดสวัสดิการท้องถิ่น เป็นการจัดสวัสดิการภายใต้การถ่ายโอนอำนาจ และความรับผิดชอบด้านสวัสดิการสังคมตาม พ.ร.บ. กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็น การจัดสวัสดิการที่มีการผสมผสานรูปแบบสวัสดิการเชิงสถาบันในการจัดการเบี่ยงชีฟให้แก่กลุ่มเป้าหมาย (กรมประชาสงเคราะห์, 2540, หน้า 39)

สำหรับเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพื้นที่จำนวนมาก มีหมู่บ้าน 19 หมู่บ้าน และมีจำนวนผู้สูงอายุ 60 - 69 จำนวน 723 คน อายุ 70 - 79 จำนวน 339 คน อายุ 80 - 89 จำนวน 115 คนอายุ 90 ปีขึ้นไป จำนวน 16 คน มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินรวมทั้งหมด 1,193 คน (เทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์, 2558, หน้า 2) ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมักมีปัญหาด้านสุขภาพร่างกาย มีโรคประจำตัว ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อ และระบบโครงสร้างกระดูก รองลงมาจะเป็นอาการนอนไม่หลับ อารมณ์แปรปรวน วิตกกังวล และมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านจิตใจ สังคมและครอบครัวจะพบว่า ผู้สูงอายุมีบทบาทจากการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว กลับมาเป็นผู้ที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลาน บางคนอาจถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกษตรและอุตสาหกรรม ทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องเปลี่ยนแปลง

อาชีพ อีกทั้งการเกษียณราชการ ส่งผลให้ผู้สูงอายุ มีบทบาทการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดลงทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ถึงคุณค่าในตัวเองลดลง และการขาดความเอาใจใส่ดูแลของบุตรหลาน ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ส่งผลกระทบทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ได้จัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาคุณภาพแก่ผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพการจ่ายเบี้ยผู้พิการการแจกถุงยังชีพในบางครั้งการจัดเลี้ยงอาหารกลางวันในเทศกาลที่สำคัญมีการจัด โครงการตรวจคัดกรองตาต้อกระจกเบื้องต้นในผู้สูงอายุและจัดกิจกรรมประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในเทศกาลวันสงกรานต์ หรือวันผู้สูงอายุ มีการออกเยี่ยมผู้ป่วยหรือผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ มีการจัดกิจกรรมนันทนาการในบางเทศกาล การประกวดผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีสมวัย (ปฏิทินปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลห้วยหิน, 2558, หน้า 5) แต่เทศบาลยังพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับ ผู้สูงอายุบางคนและบางกลุ่มยังกล่าวว่าเทศบาลดูแลผู้สูงอายุได้ไม่ทั่วถึงและไม่เป็นธรรม และบางครั้งยังระบุว่าบริการล่าช้าไม่ทันกาล การจ่ายเงิน เบี้ยยังชีพมีความ ถ้าช้าจ่ายเงินไม่ตรงเวลาที่กำหนด และผู้สูงอายุบางท่านไม่สามารถมารับด้วยตนเองได้ และปัญหาการจัดกิจกรรมประเพณีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุการจัดกิจกรรมจะจัดขึ้นที่เทศบาลทำให้ผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถเดินทางมาร่วมได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจจะศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ศึกษาคาดว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตัวเองได้ตามอัตภาพและไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อนำผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะไปปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินและที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (กรมสุขภาพจิต, 2552, หน้า 2)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 19 หมู่บ้าน จำนวน 1,193 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2555, หน้า 148) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆตามสัดส่วน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลาก

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นสารสนเทศ และแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องความต้องการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนและท้องถิ่นที่ศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายศัพท์ต่างๆที่นำมาในการวิจัยในครั้งนี้จึงให้นิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. คุณภาพชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมของมนุษย์ ตามสภาพความจำเป็นพื้นฐานในสังคม ซึ่งสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและความคิดอย่างเพียงพอ จนก่อให้เกิดความสุขตลอดทั้งการมีสุขภาพทางร่างกายและจิตใจที่ดี
2. ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีสัญชาติไทยในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

3. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หมายถึง การมีชีวิตที่ดี มีความสุขและสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงด้านความรู้สึกลดทุกข์และมั่นคง ด้านจิตวิญญาณ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ตามสมควร บทบาทและภาระหน้าที่ตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคมทั่วไปของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน ใน 4 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของแต่ละบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงผลกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในทุกเรื่อง การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่สามารถพึ่งพาคนอื่นได้ในทุกๆ เรื่อง หรือแม้การรักษาทางการแพทย์

3.2 ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความซึมเศร้า เศร้า หรือกังวล ให้สามารถระงับยับยั้งได้ในบางเรื่องบางอย่าง การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

3.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย การเข้าร่วมกิจกรรม และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวและสังคม

3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

4. เทศบาลตำบล หมายถึง เทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้กำหนดกรอบของการวิจัยไว้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ
3. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
4. พระราชบัญญัติ ปี พ.ศ. 2546 เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
5. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
6. บริบทของเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีการต่อสู้ แสวงหาให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเสมอ และความต้องการของมนุษย์นี้เองที่ไม่มีที่สิ้นสุด คือ เมื่อความต้องการเกิดขึ้นได้รับการตอบสนองแล้ว ความสำคัญขั้นนั้นจะลดความต้องการลงจนหมดความสำคัญไป แต่จะเกิดความต้องการสิ่งใหม่แทน

ความหมายของความต้องการของมนุษย์

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการมีอิทธิพลหรือเป็นเหตุจูงใจต่อพฤติกรรม ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการสนองตอบเท่านั้นที่เป็นเหตุจูงใจ ส่วนความต้องการที่ได้รับการสนองตอบแล้วจะไม่เป็นเหตุจูงใจอีกต่อไป ความต้องการของมนุษย์เป็นลำดับขั้นเรียงตามความสำคัญจากความต้องการพื้นฐานไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อนเมื่อความต้องการลำดับต่ำได้รับการสนองตอบอย่างดีแล้ว บุคคลจะก้าวไปสู่ความต้องการลำดับที่สูงขึ้นต่อไป

สิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541, หน้า 108) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่อินทรีย์ขาดความสมดุล ขาดบางสิ่งบางอย่างแล้วต้องการได้รับสิ่งนั้น เช่นการขาดอาหารทำให้หิวก็ต้องการอาหารเพื่อรับประทาน เหนื่อย เพลีย เนื่องจากพักผ่อนไม่เพียงพอก็ต้องการพักผ่อน ไม่มีเงิน ขาดเงินก็ต้องการเงินสำหรับค่าใช้จ่าย ไม่ได้รับการยอมรับยกย่อง ไม่มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ ก็ต้องการยอมรับ ต้องการมีชื่อเสียง ต้องการทางด้านจิตใจ

อริยา คูหา (2546, หน้า 2) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง ความต้องการต่างๆ ที่เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตและผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมเพื่อลดความต้องการนั้นๆ

ไสว เกร็ดตนไพบูลย์ (2550, หน้า 13) ให้ความหมาย ความต้องการ ไว้ว่า ความต้องการ หมายถึง ช่องว่างระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับผลผลิตที่เราต้องการ โดยนำช่องว่างที่ได้รับมาลำดับความสำคัญแล้วเลือกสิ่งที่สำคัญเป็นความต้องการที่ต้องกระทำก่อน

วิจิตร อาวะกุล (2551, ไม่มีเลขหน้า) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์ หมายถึง ภาวะที่บุคคลยังขาด หรือไม่ได้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีความต้องการที่จะมีหรือให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น ความต้องการยังไม่ได้รับการตอบสนองให้เป็นที่พอใจตามสมควรแล้ว จะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ การพัฒนาต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์ หมายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่มักจะมีแนวทางแก้ไข ปัญหาความต้องการ ซึ่งเป้าหมายที่ต้องมุ่งไปสู่ความต้องการนั้นๆ คือการตอบสนองความต้องการ เช่น ถ้าขาดอาหารทำให้เกิดความหิวเราต้องการอาหารเพื่อรับประทานและยับยั้งอาการหิว และเพื่อความอยู่รอดของชีวิตความต้องการที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด ซึ่งเป็นตัวกำหนดความต้องการขั้นพื้นฐานอันดับแรกของพฤติกรรม และความต้องการนั้นจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด

ลักษณะของความต้องการ

มนุษย์มีความต้องการอยู่หลายรูปแบบ โดยไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สิ่งแวดล้อมและด้านต่างๆ ล้วนเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการของมนุษย์ พฤติกรรมหนึ่งก็สามารถตอบสนองความต้องการในหลายสิ่งและมีความต้องการหลายระดับ

Rine and Montag (1976, p.8 อ้างถึงใน มณฑิรา เขียวยิ่ง และคณะ, 2540, หน้า 16 - 17) ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการเพื่อดำรงชีวิต เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ต้องบรรลุเพื่อให้มนุษย์อยู่อย่างปกติ ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน การออกกำลังกาย ความสุขสบายเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย ความสะอาดของร่างกายทั่วไป และความสะอาดของสภาพแวดล้อม ความต้องการคุ้มครองภูมิของร่างกายตลอดจนความต้องการขับถ่าย

2. ความต้องการทางด้านจิตใจ (Psychological needs) ได้แก่ ความต้องการด้านความรัก ความเป็นเจ้าของ ต้องการความมั่นคง ความเป็นอิสระ การพึ่งพาอาศัยผู้อื่น ความสำเร็จ

3. ความต้องการด้านวิญญาณ (Spiritual need) ได้แก่ ความต้องการความเชื่อความหวัง ความมีศักดิ์ศรี ความมีเหตุผล การปลอบใจและเสรีภาพ

Maslow (1954, pp. 80 – 91 อ้างถึงใน พิทยา บวรวัฒนา, 2544, หน้า 30) ได้กล่าวถึงความ ต้องการของมนุษย์นั้นสามารถจัดเป็นลำดับได้ 5 ชั้น ตามลำดับความสำคัญมาก่อนมาหลังได้ ดังนี้

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological needs) ได้แก่ อาหาร น้ำดื่ม ความต้องการที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ และความต้องการอื่นๆของร่างกาย
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) ได้แก่ ความต้องการความมั่นคง และการป้องกันภัยอันตรายจากสิ่งรอบตัว และจากการทำร้ายจิตใจ
3. ความต้องการที่จะผูกพันทางสังคม (Social needs) ได้แก่ ความรัก ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การได้รับการยอมรับและมิตรภาพ
4. ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นและได้รับการยกย่องจากสังคม (Esteem needs) ได้แก่ การเคารพนับถือตนเอง การเป็นตัวของตัวเองและการประสบความสำเร็จ การมีฐานะในวงสังคม การได้รับการยอมรับจากคนอื่นและการได้รับความสนใจจากคนอื่น
5. ความต้องการที่จะประจักษ์ตน (Self-actualization needs) ได้แก่ แรงผลักดันที่ทำให้คนสามารถเป็นในสิ่งที่ตนเป็น ได้ดีที่สุด ซึ่งรวมถึงการเจริญเติบโต การได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่และความปรารถนา

Alderfer (1972, unpagged อ้างถึงใน ปวรรัตน์ เลิศสุวรรณเสรี, 2552, หน้า 17 – 18) ได้แบ่ง ความต้องการของบุคคลออกเป็น 3 ประการ

1. ความต้องการมีชีวิตอยู่ เป็นความต้องการที่ตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัย
2. ความต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นความต้องการของบุคคลที่มีมิตรสัมพันธ์กับ บุคคลรอบข้างอย่างมีความหมาย
3. ความต้องการเจริญก้าวหน้าเป็นความต้องการสูงสุด รวมถึงความต้องการได้รับการยกย่องและความสำเร็จ

สรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น อาหาร อากาศ น้ำ ที่อยู่อาศัย รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ด้วย แต่อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปความต้องการเหล่านี้ยากที่จะได้รับการตอบสนอง ทุกอย่าง ทุกวันนี้คนเราพยายามทำงานเพื่อที่นำเงินมาตอบสนองความต้องการของตน เพราะเงิน เป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ แต่ถ้ามองให้ลึกลงไปแล้วการทำงานไม่ใช่เพื่อเงินแต่เพียง อย่างเดียวเสมอไป การทำงานเพื่อเงินเป็นเพียงเหตุผลประการหนึ่งเท่านั้น ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกมากที่ คนต้องการได้รับการทำงาน ซึ่งบางครั้งเงินไม่สามารถซื้อความต้องการบางอย่างได้

ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

บุคคลเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการมีอิทธิพลหรือเป็นเหตุจูงใจต่อพฤติกรรม ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการสนองตอบเท่านั้นที่เป็นเหตุจูงใจ ส่วนความต้องการที่ได้รับการสนองตอบแล้วจะไม่เป็นเหตุจูงใจอีกต่อไป ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับชั้นเรียงตามความสำคัญจากความต้องการพื้นฐานไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อนเมื่อความต้องการลำดับต่ำได้รับการสนองตอบอย่างดีแล้วบุคคลจะก้าวไปสู่ความต้องการลำดับที่สูงขึ้นต่อไป จึงได้เกิดทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์ ดังทฤษฎีความต้องการต่างๆดังนี้

ตุลา มหาพสุชานนท์ (2547, หน้า 247 - 248) ได้กล่าวถึงทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของ Maslow ว่า มองความต้องการของมนุษย์เป็นลักษณะลำดับชั้นต่างๆ เหมือนขั้นบันได ซึ่งตามความต้องการเหล่านี้ต้องเป็นไปตามลำดับชั้นก่อนหลัง ไม่อาจกระโดดข้ามขั้นได้และยังระบุว่าบุคคลมีความต้องการเรียงลำดับพื้นฐานที่สุดไปยังระดับสูงสุด Maslow เห็นว่าความต้องการของบุคคลมีห้ากลุ่มจัดแบ่งได้เป็นห้าระดับจากระดับต่ำไปสูงเพื่อความเข้าใจมักจะแสดงลำดับของความต้องการเหล่านี้โดยภาพ ดังนี้

ภาพ 2.1 : แสดงลำดับความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของ Maslow

แหล่งที่มา : ตุลา มหาพสุชานนท์ (2547, หน้า 247 - 248)

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย หากพนักงานมีรายได้จากการปฏิบัติงานเพียงพอ ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยมีอาหารและที่พักอาศัย เขาก็จะมีกำลังที่จะทำงานต่อไป และการมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม เช่น ความสะอาด ความสว่าง การระบายอากาศที่ดี การบริการสุขภาพ เป็นการสนองความต้องการในลำดับนี้ได้

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างไม่ขาดแคลนแล้ว หมายถึง ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความมั่นคงในงาน ในชีวิตและสุขภาพการสนองความต้องการนี้ต่อพนักงานทำได้หลายอย่าง เช่น การประกันชีวิตและสุขภาพ กฎระเบียบข้อบังคับที่ยุติธรรม การให้มีสภาพแรงงาน ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

3. ความต้องการทางสังคม (Social needs) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม

4. ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem needs) เมื่อความต้องการทางสังคมได้รับการตอบสนองแล้วคนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้างการนับถือตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตัวเองและเกียรติยศ ความต้องการเหล่านี้ได้แก่ ยศ ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูงงานที่ท้าทาย ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน โอกาสแห่งความก้าวหน้าในงานอาชีพ เป็นต้น ความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิต (Self-actualization needs)

5. ความต้องการระดับสูงสุด คือความต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเองต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเองความเจริญก้าวหน้าการพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการงาน เป็นต้น

Maslow แบ่งความต้องการเหล่านี้ออกเป็นสองกลุ่มคือ ความต้องการที่เกิดจากความขาดแคลน (Deficiency needs) เป็นความต้องการระดับต่ำได้แก่ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัยอีกกลุ่มหนึ่งเป็นความต้องการก้าวหน้าและพัฒนาตนเอง (Growth needs) ได้แก่ความต้องการทางสังคม เกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิตจัดเป็นความต้องการระดับสูง และอธิบายว่า ความต้องการระดับต่ำจะได้รับการสนองตอบจากปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ส่วนความต้องการระดับสูงจะได้รับการสนองตอบจากปัจจัยภายในตัวบุคคลเอง

ตามทฤษฎีของ Maslow ความต้องการที่รับการตอบสนองอย่างดีแล้วจะไม่สามารถเป็นเงื่อนไขของใจบุคคลได้อีกต่อไป แม้ผลวิจัยในเวลาต่อมาไม่สามารถสนับสนุนแนวคิดทั้งหมดของ Maslow แต่ทฤษฎีลำดับความต้องการของเขา ก็เป็นทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในการอธิบายองค์ประกอบของแรงจูงใจซึ่งมีการพัฒนาในระยะหลังๆ

Herzberg (1990, unpagged อ้างถึงใน ตุลา มหาพสุธานนท์, 2547, หน้า 247 - 248) ได้พัฒนาทฤษฎีการจูงใจซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลาย คือ ทฤษฎีสองปัจจัย โดยแบ่งเป็นปัจจัยอนามัยและปัจจัยจูงใจ

1. ปัจจัยอนามัย (Hygiene factors) ได้แก่สภาพแวดล้อมของการทำงาน และวิธีการบังคับบัญชาของหัวหน้างาน ถ้าหากไม่เหมาะสมหรือบกพร่องไป จะทำให้บุคคลรู้สึกไม่พอใจในงาน ซึ่งถ้ามีพร้อมสมบูรณ์ก็ไม่สามารถสร้างความพอใจในงานได้ แต่ยังคงปฏิบัติงานอยู่ เพราะเป็นปัจจัยที่ป้องกันความไม่พอใจในงานเท่านั้น ไม่ใช่ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้คนทำงาน โดยมีประสิทธิภาพหรือผลผลิตมากขึ้นได้ ตัวอย่างปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ นโยบายของหน่วยงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน แบบการบริหารงาน เงินเดือน สวัสดิการต่างๆ ความมั่นคง ความปลอดภัย เป็นต้น

2. ปัจจัยจูงใจ (Motivating factors) ได้แก่ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของงาน และทำให้ผู้ปฏิบัติมีความพอใจในงานใช้ความพยายามและความสามารถทุ่มเทในการทำงานมากขึ้น เช่น ความสำเร็จ การได้รับการยกย่อง ได้รับผิดชอบในงาน ลักษณะงานที่ท้าทาย เหมาะกับระดับความสามารถ มีโอกาสก้าวหน้าและพัฒนาตนเองให้สูงขึ้น เป็นต้น

การสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติงานจึงมีสองขั้นตอน คือ ตอนแรกหัวหน้างานหรือผู้บริหารต้องตรวจสอบให้มั่นใจว่าปัจจัยอนามัยไม่ขาดแคลนหรือบกพร่อง เช่น ระดับเงินเดือน ค่าจ้างเหมาะสม งานมีความมั่นคง สภาพแวดล้อมปลอดภัย และอื่นๆ จนแน่ใจว่าความรู้สึกไม่พอใจจะไม่เกิดขึ้นในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน ในตอนที่สองคือการให้โอกาสที่จะได้รับปัจจัยจูงใจ เช่น การได้รับการยกย่องในความสำเร็จและผลการปฏิบัติงาน มอบความรับผิดชอบตามสัดส่วนให้โอกาสใช้ความสามารถในงานสำคัญ ซึ่งอาจต้องมีการออกแบบการทำงานให้เหมาะสมด้วยการตอบสนองด้วยปัจจัยอนามัยก่อน จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกลาง ไม่มีความไม่พอใจ แล้วจึงใช้ปัจจัยจูงใจเพื่อสร้างความพอใจ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานทุ่มเทในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Herzberg ได้ลดความต้องการห้าขั้นของ Maslow เหลือเพียงสองระดับ คือ ปัจจัยอนามัยเทียบได้กับการสนองต่อความต้องการระดับต่ำ (ความต้องการทางกาย ความต้องการความปลอดภัย และความต้องการทางสังคม) ส่วนปัจจัยจูงใจเทียบได้กับการสนองต่อความต้องการระดับสูง (เกียรติยศชื่อเสียง และความสมบูรณ์ในชีวิต)

Maslow (1943, unpagged อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553, หน้า 51-52) ได้เห็นว่ามนุษย์ถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะได้ครอบครองความต้องการเฉพาะ อย่างซึ่งความต้องการนี้ได้ตั้งสมมติฐาน เกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ดังนี้

1. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นเกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น
 2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่นๆ ต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น
 3. ความต้องการของบุคคลจะเรียงเป็นลำดับชั้นตอนความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป
- ลำดับความต้องการของบุคคลมี 5 ชั้นตอนตามลำดับดังนี้
1. ความต้องการทางกายภาพ เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สุด เพื่อความมีชีวิตอยู่รอดได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสม เป็นต้น
 2. ความต้องการความปลอดภัย เป็นความต้องการแสวงหาความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและความคุ้มครองจากผู้อื่น
 3. ความต้องการความรักและการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของความรู้สึกว่าตนได้รับความรัก และมีส่วนร่วมในการเข้าหมู่พวก
 4. ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ เป็นความต้องการให้คนอื่นยกย่องให้เกียรติ และเห็นความสำคัญของตน
 5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการสูงสุดในชีวิตของตน เป็นความต้องการที่เกี่ยวกับการทำงานที่ตนเองชอบหรือต้องการเป็นมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

สรุปได้ว่าทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมนุษย์แบ่งความต้องการของมนุษย์แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ความคิดสำคัญของทฤษฎีนี้ก็คือความต้องการส่วนใหญ่ในระดับที่ต่ำกว่าได้รับการตอบสนองก่อนที่ความต้องการในระดับสูง จะเกิดขึ้น ความต้องการของมนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นของการจูงใจมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความต้องการไม่สิ้นสุดตั้งแต่เกิดจนตาย มนุษย์ทุกคนมีความต้องการตลอดเวลา และจะต้องการมากขึ้นเรื่อยๆ เรียงลำดับขั้นจากต่ำไปสูงถ้าความต้องการในขั้นแรกๆ ยังไม่ได้รับการตอบสนองก็ยังไม่มีความต้องการขั้นสูงถัดไป

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ

สวัสดิการสังคมคือการจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อส่งเสริมสวัสดิการสังคมโดยตรง แก่ประชาชนในด้านความต้องการที่อยู่อาศัยในเรื่องครอบครัว และเด็กอนามัย การปรับสังคม การใช้เวลาว่าง มาตรฐานการครองชีพและความสัมพันธ์ทางสังคมและในส่วนด้านการบริการทางสวัสดิการสังคม ให้ปฏิบัติเกี่ยวกับบุคคลกลุ่มชน ชุมชนและสังคม ซึ่งบริการเหล่านี้จะรวมถึงการดูแล การรักษา และการป้องกันด้วย

ความหมายของการจัดสวัสดิการสังคม

เป็นงานบริหารของรัฐในการที่จะพยายามขจัดทุกข์ บำรุงสุข เพื่อความอยู่ดีของราษฎร เห็นได้เด่นชัดในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้น เราจึงควรเข้าใจความหมายของงานสวัสดิการสังคมก่อนซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆ ดังนี้

มาริสสา ภูเพ็ชร (2546, หน้า 92) ได้กล่าวว่า การจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชน โดยทั่วไปและเฉพาะกลุ่มรัฐเป็นผู้กำหนดแนวทาง หรือนโยบายในการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และสภาพสังคมในขณะนั้นๆ เป็นสำคัญแล้วรัฐเป็นผู้ลงมือดำเนินการเองบ้าง หรือส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรเอกชนต่างๆหรือกลุ่มชนในสังคมร่วมกันจัดบริการให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของประชาชนโดยหลักการสวัสดิการสังคมจึงมีความหมายในวงกว้าง 2 ประการ คือ

1. กลไกที่รัฐพึงนำมาใช้ในการกระจายความเป็นอยู่ที่ดีให้เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกันในสังคม โดยระหว่างผู้ที่มั่งมีกับผู้ที่ยากจน
2. การที่รัฐจะให้ความคุ้มครองในเรื่องมาตรฐานขั้นต่ำของรายได้ในโภชนาการสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย และการศึกษาแก่ประชาชนของตนอย่างเท่าเทียมกัน

Turner (1974, p. 19 อ้างถึงใน วันทนีย์ วาสิกะสิน สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และกิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์, 2547, หน้า 1) ให้นิยามคำว่า “สวัสดิการสังคม” ว่าเป็นความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่มั่นคง โดยครอบคลุมการบริการกับบุคคลและชุมชนในลักษณะการพัฒนาสังคม และการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการพยายามขจัดสภาวะที่พึงตนเองไม่ได้ของประชาชนให้หมดไป

วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ (2547, หน้า 60 - 61) เห็นว่า สวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม เพราะคำว่า สวัสดิการหรือสวัสดิภาพมีความหมายในแง่การอยู่ดีกินดีของทุกคน (Social well - being) ไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ตามปรัชญาสากลขององค์การสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชนกำหนดว่าคนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนจะต้องได้รับและเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดบริการต่างๆ ไว้ให้ความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ทุกคนรู้ว่าหมายถึงอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รัฐจะต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยจัดให้ประชาชนได้มีงานทำ เพื่อมีเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้าที่อยู่อาศัยยารักษาโรคจัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชนเมื่อเจ็บป่วย ไม่ว่าประชาชนคนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือในชนบทที่ห่างไกล

ระพีพรรณ คำหอม (2549, หน้า 1) ได้กล่าวว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดสรร และจัดการบริการสังคมในลักษณะของโครงการ หรือบริการต่างๆ ให้กับคนในสังคม โดยเน้นสิทธิ ความเท่าเทียมกันที่จะได้รับบริการอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของ คนในสังคมการพัฒนาสังคม โดยรวบรวมทั้งระบบความมั่นคงทางสังคมของคนทุกคนในสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2551, หน้า 1) ได้กล่าวว่า สวัสดิการ สังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับการป้องกันการแก้ไขปัญหาการพัฒนา และส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มี คุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้ง ทางด้านการศึกษาสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการ ยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิที่ประชาชนจะต้อง ได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

สรุปได้ว่าสวัสดิการสังคมหมายถึง ระเบียบนโยบายผลประโยชน์ บริการและกิจกรรม ต่างๆที่จัดขึ้น เพื่อมุ่งป้องกัน แก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพที่ดี และพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมนี้ถือว่าเป็นการบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ โดยมีจุดศูนย์ กลางของงานสวัสดิการสังคม คือ ประชาชน โดยมีจุดประสงค์เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี และมีหลักประกัน ไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน เท่านั้น แต่ยังรวมถึงมาตรการป้องกันและส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย ซึ่งองค์ประกอบของ งานสวัสดิการสังคมนั้น ได้แก่ 1.) การศึกษา 2.) สุขภาพอนามัย 3.) ที่อยู่อาศัย 4.) การทำงานและ การมีรายได้ 5.) นันทนาการ 6.) กระบวนการยุติธรรม 7.) การบริการสังคม โดยระบบการ จัดสวัสดิการสังคมนี้ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับ และเข้ามา มีส่วนร่วมในจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ความสำคัญของสวัสดิการสังคม

งานสวัสดิการสังคมถือว่าเป็นงานที่มีขอบข่ายที่กว้างขวาง มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับ ทุกส่วนในสังคม ทั้งในการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงของชาติ ด้านเกียรติภูมิของ ประเทศ และด้านสิทธิมนุษยชน โดยพิจารณาเห็นได้จากความสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ นักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

สุเทพ เชาวลิต (2527, ไม่มีเลขหน้า อ้างถึงใน มนฤดี ศรีสุข, 2545, ไม่มีเลขหน้า) ได้ กล่าวถึงความสำคัญของสวัสดิการสังคมดังนี้ ด้านการปกครองการปกครองในระบบ

ประชาธิปไตยนั้น รัฐบาลมีหน้าที่ต้องบำบัดทุกข์บำรุงสุข ให้แก่ประชาชน สร้างความอยู่ดีกินดี ของประชาชน ตลอดจนการยกระดับการครองชีพอยู่ในระดับที่เหมาะสมด้านเศรษฐกิจ ประชากร เป็นทรัพยากรที่มีค่าของชาติ ในการที่จะสร้างสรรค์ความเจริญในทุกๆด้านให้กับประเทศชาติ นั้น ประชาชนเป็นตัวจักรกลสำคัญในทางเศรษฐกิจเป็นทั้งผู้ผลิต ผู้อุปโภค บริโภค ผู้บริหารและ ผู้ปฏิบัติ กิจกรรมทั้งหลายจะสำเร็จได้ผลสมบูรณ์นั้นย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรเป็นสำคัญ นั้นหมายถึง การที่ประชากรมีสุขภาพ ออนามัยสมบูรณ์ จิตใจแจ่มใส มีความเป็นอยู่ดี มีความขยัน ขันแข็งกระตือรือร้นด้านความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงของชาตินั้นจะต้องประกอบด้วย ความ มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ดังนั้นการที่จะเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยของ ประเทศชาตินั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้น แก่ครอบครัวและ ประชาชน ผู้ที่จะมาทำหน้าที่ป้องกันประเทศชาติเพื่อความมั่นคงของชาติด้านเกียรติภูมิของ ประเทศ รัฐบาลมีหน้าที่จะต้องเป็นผู้สร้างหลักประกันในกิจการที่ประชาชนได้รับผลประโยชน์ ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเรายอมรับนับถือในคุณค่าของ ตัวบุคคล บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการบริการจากสังคม (Social services) ในฐานะที่ตนเป็น สมาชิกคนหนึ่งของสังคม

อภิญา เวชชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์ (2547, หน้า 5) แนวคิดสวัสดิการสังคมที่มี ลักษณะครอบคลุมทุกกลุ่มคนและชนชั้น เริ่มปรากฏขึ้นในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรมีหลักการต่อเรื่องนี้ว่า “จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลจะหาทางให้ราษฎรทุกคนทำจะว่าง โครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอด อยาก” แต่แนวคิดนี้ก็ไม่ได้นำมาใช้ เพราะผู้มีอำนาจหลายๆ คนในยุคนั้นคัดค้าน เพราะเห็นว่าเป็น แนวคิดและหลักการแบบสังคมนิยม หลังจากนั้นเป็นต้นมา แนวคิดสวัสดิการสังคมในสังคมไทยก็ แดบลงโดยหันไปให้ความสำคัญกับงานด้านประชาสงเคราะห์ (Public assistance) เน้นช่วยเหลือ ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ซึ่งจะต้องถูกทดสอบ (Means test) ก่อนว่าด้อยโอกาสจริงๆ จึงจะได้รับ การสงเคราะห์ ด้วยเหตุนี้ นโยบายสวัสดิการของไทยจึงกลายเป็นนโยบายการประชาสงเคราะห์มา โดยตลอด

วันทนี วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และกิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์ (2547, หน้า 2) ได้กล่าวว่า สวัสดิการสังคมเป็นเรื่องของคนในสังคมเพราะคำว่า สวัสดิการหรือสวัสดิภาพมี ความหมายในแง่การอยู่ดีกินดี (Social well-being) ของทุกคนไม่เฉพาะผู้ยากไร้เท่านั้น คนทุกคนที่ เกิดมาในโลกนี้ ตามปณิญาสากลขององค์การสหประชาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชน กำหนดว่า คนทุกคนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอันเป็นสิทธิที่ทุกคนจะต้องได้รับ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการบริการต่างๆ ไว้ให้ และความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ทุก

คนรู้ว่าหมายถึงอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคเป็นปัจจัยพื้นฐานที่รัฐจะต้องจัดหาที่อยู่อาศัยให้ประชาชน โดยการจัดให้ประชาชนได้มีงานทำ เพื่อมีเงินสำหรับซื้อเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรค จัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับประชาชน เมื่อเจ็บป่วยไม่ว่าประชาชนคนนั้นจะอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่หรือในชนบทที่ห่างไกล

สรุปได้ว่า ความสำคัญของงานสวัสดิการสังคมถือว่าเกี่ยวข้องกับทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย มนุษย์จึงต้องการได้รับสวัสดิการที่ดีตามสมควรแก่อัตราภาพ สวัสดิการที่ดีส่งผลถึงคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข รัฐบาลจึงส่งเสริมการจัดสวัสดิการตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

รูปแบบสวัสดิการ หมายถึง รูปแบบสวัสดิการที่เกิดจากการจัดสวัสดิการมากกว่า 1 รูปแบบขึ้นไป ถือเป็นรูปแบบใหม่ที่เกิดจากการจัดระเบียบโลกใหม่ (New world order model) ของนักคิดสวัสดิการสังคมทั่วโลกที่เชื่อว่าหลังยุคโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลให้ระบบสวัสดิการสังคมในอดีตที่ผ่านมาต้องปรับตัวใหม่ งานสวัสดิการสังคม เป็นงานที่มีระบบมีขอบข่ายกว้างขวาง ช่วยส่งเสริมสร้างพัฒนาทางด้านทรัพยากรมนุษย์อย่างดียิ่ง ซึ่งรูปแบบของการพัฒนาที่แตกต่างกันไปตามหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบเรียบ ตามรูปแบบของงานสวัสดิการสังคม ดังนี้

กรมประชาสงเคราะห์ (2540, หน้า 39) กล่าวถึง การแบ่งรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบเก็บตก เป็นการจัดให้ประชาชนที่มีอำนาจซื้อหาบริการในตลาดของระบบการค้าเสรีเป็นระบบที่รับรู้กันว่าประชาชนที่ใช้บริการของรัฐเป็นพวกที่ช่วยตนเองไม่ได้เป็นภาระของสังคม รัฐจะปล่อยให้ประชาชนช่วยเหลือตนเอง ตอบสนองความต้องการหรือการแก้ปัญหาของตน หากไม่ได้ก็จะพึ่งญาติมิตร บุคคลที่รัฐเข้าไปช่วยเหลือจะเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาอย่างหนักพิเศษหรือประสบการณ์ เช่น อุทกภัย วิกฤติหรือทุพภิกขภัยต่างๆ ที่สถาบันด้านสวัสดิการสังคมของรัฐจะเข้าไปช่วยเหลือเป็นครั้งคราว

2. รูปแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม เป็นการมองสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือตอบแทนแก่ผู้เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ การจัดสวัสดิการสังคมแบบใช้เกณฑ์ความสามารถในการทำงาน สถานภาพหรือบทบาทในการทำงาน ประสิทธิภาพหรือผลิตผลการทำงานเป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นระเบียบมากกว่าแบบแรก สามารถตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้ทั่วถึงมากกว่า

3. รูปแบบสถาบัน ถือว่าการจัดสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดบูรณาภาพในสังคมที่จะต้องทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น และเป็นรูปแบบที่เหมาะสมจะดำเนินคู่กันไปกับระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีที่สร้างความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก

วิยะดา ศีระแพทย์ (2542, หน้า 18 - 19) กล่าวว่า รูปแบบงานสวัสดิการสังคม แบ่งได้ 3 ประเภท คือ

1. สวัสดิการสังคมแบบสาธารณูปการ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือโดยทั่วไปแก่ประชาชนหรือครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยจะต้องสอบสวนข้อเท็จจริงหรือทดสอบความจำเป็นก่อน การช่วยเหลือแบบสาธารณูปการอาจจะเป็นในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ การให้การช่วยเหลือแบบรับเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือเป็นเงิน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งของ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่นเดียวกันแต่เป็นการป้องกันมิให้ผู้ได้รับความช่วยเหลือนำเงินไปใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น จึงให้เป็นสิ่งของแทน การให้ความช่วยเหลือเป็นบริการ เช่น ให้คำแนะนำปรึกษาหางานให้ทำและฝึกอาชีพ

2. สวัสดิการสังคมแบบการประกันสังคม คือ วิธีการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่บุคคลและครอบครัว ด้วยการสร้างหลักประกันไว้ก่อนที่จะเกิดปัญหาเป็นแนวคิดของการป้องกันปัญหาวิธีการนี้เป็นที่เข้าใจกันทั่วไป คือ รูปแบบของการประกันสังคมที่ประชาชน นายจ้าง และรัฐบาลเสริมสร้างหลักประกันในการดำรงชีวิตด้วยการออมเงินไว้เป็นค่าใช้จ่ายเมื่อยามมีความจำเป็น เช่น เมื่อเจ็บป่วย ว่างาน ประสบอุบัติเหตุ หรือชราภาพ

3. สวัสดิการสังคมแบบบริการสาธารณะ ได้แก่ การที่รัฐบาลให้ความช่วยเหลือประชาชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการทั่วไปโดยไม่ต้องคำนึงว่าจะต้องมีความเดือดร้อนจำเป็นหรือไม่ หรือเป็นวิธีการของการจัดบริการสังคมที่จำเป็นต่อการยังชีพเป็นลักษณะบริการที่รัฐหรือเอกชนจัดให้มีขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

วันทนีส์ วาสิกะสิน และคณะ (2547, หน้า 3 - 5) กล่าวว่า สวัสดิการนั้นเป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก โดยเกินความตั้งแต่มาตรการทางภาษีอากร การให้ผลตอบแทนจากการทำงานในอาชีพต่างๆ มาตรการด้านการเงินการคลังอื่นๆ ตลอดจนการให้บริการแก่ชุมชนและการแทรกแซงของรัฐในกรณีต่างๆ มีนักวิชาการได้จัดรูปแบบของสวัสดิการสังคมไว้ดังนี้

1. สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrialism or industrial achievement performance or handmaiden model) เป็นแนวความคิดที่มองว่าสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมในแนวคิดนี้ถูกใช้เป็นเครื่องตอบแทนแก่

ผู้ที่เป็นกำลังในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการด้านภาษีอากรและการเงินการคลัง ตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังการผลิต การจัดสวัสดิการแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม ใช้เกณฑ์การจัดสรรโดยพิจารณาจากความสามารถในการทำงานสถานภาพ หรือบทบาทการทำงาน ผลผลิตภาพและผลิตผลของงานเป็นสำคัญ ผู้ใดที่มีความสามารถในการทำงานสูงสามารถสร้างผลิตภาพ และผลิตผลของงานเป็นสำคัญ ผู้ใดที่มีความสามารถในการทำงานสูงสามารถสร้างผลิตภาพ และผลิตผลเป็นที่น่าพึงพอใจแก่ระบบเศรษฐกิจ หรือมีสถานภาพและบทบาทต่อการผลิตอย่างสูง ก็จะได้รับสวัสดิการตอบแทนที่ดีกว่า ผู้ผลิตภาพและผลิตผลน้อยกว่า

2. สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (Institutionalism or institutional model) แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันเป็นแนวคิดที่ถือเห็นว่า สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดบูรณาภาพ (Intefration) ในสังคมซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สังคมจะขาดเสียมิได้แม้สังคมนั้นจะถือว่าเป็นสังคมที่มีเสถียรภาพแล้วก็ตาม สวัสดิการสังคมตามแนวคิดนี้ก็ยังคงทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ขณะที่ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีสร้างความไม่เป็นธรรมทางสังคม เศรษฐกิจอันเป็นธรรมชาติที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันมีความเหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจเสรี ควรที่จะดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมดังกล่าว

3. สวัสดิการสังคมตามแบบพื้นที่ (Area - based) การจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบของพื้นที่เป็นฐาน โดยทั่วไปเป็นการจัดตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ พื้นที่การปกครองประเทศ เช่น ภาค จังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ตำบล รูปแบบการจัดสวัสดิการลักษณะนี้หน่วยงานในพื้นที่จะต้องมาร่วมกันจัดบริการภารกิจ หน้าที่ขององค์กรสวัสดิการสังคมเพื่อให้เกิดความครอบคลุมทั่วถึง เป็นธรรม และมีมาตรฐานที่ดีด้านคุณภาพบริการ

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะคุล (2554, หน้า 12 - 14) ได้แบ่งรูปแบบสวัสดิการสังคมออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. สวัสดิการแบบชั่วคราวบรรเทาปัญหา หรือแบบเก็บตก สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราวนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าบุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการ โดยแหล่งตอบสนองคือครอบครัวและตลาดรูปแบบนี้ หากประชาชนประสบความเดือดร้อนจะต้องช่วยเหลือตนเองโดยหันหาทรัพยากรของตนเอง ซึ่งบริการทางสังคมมาตอบสนองความต้องการ หากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หน่วยงานสวัสดิการของรัฐจึงจะเข้าไปช่วยเหลือเป็นครั้งคราว เสมือนกับการดำเนินการเชิงรับรอให้เกิดปัญหาขึ้นก่อนจึงตามแก้ไข รูปแบบนี้ทำให้เกิดการรับรู้ประชาชนที่ใช้บริการของรัฐจึงเป็นพวกที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เป็นภาระของสังคม

2. สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม มองว่าสวัสดิการสังคมเป็นเสมือนกลไกหนึ่งในระบบเศรษฐกิจเป็นเครื่องตอบแทนแก่ผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันระบบเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการทางด้านภาษีอากรและการเงินการคลัง ตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังการผลิต โดยเกณฑ์การจัดสรรพิจารณาจากความสามารถในการทำงาน สถานภาพ บทบาทในการทำงาน ผลิตผลของงานเป็นสิ่งสำคัญ

3. สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน รูปแบบนี้ถือว่าสวัสดิการสังคมเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดบูรณภาพในสังคม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สังคมจะขาดเสียมิได้ แม้ว่าสังคมนั้นจะมีเสถียรภาพแล้วก็ตาม สวัสดิการสังคมตามแนวคิดนี้ก็ยังต้องทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น ขณะที่ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรีสร้างความเป็นธรรมทางสังคม เศรษฐกิจ อันเป็นธรรมชาติที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ แนวคิดสวัสดิการสังคมแบบสถาบันมีความเหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจเสรีควรที่จะดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อเป็นการค้ำกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

สรุปได้ว่า รูปแบบของสวัสดิการสังคมได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม และสวัสดิการสังคมแบบสถาบัน ซึ่งการจัดรูปแบบของสวัสดิการสังคมเหล่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่กันไปพร้อมๆ กันด้วย เพื่อการจัดรูปแบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับสถานภาพของสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ เพื่อความเป็นอยู่และชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ การมีชีวิตดีพร้อมในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม เช่น การมีสุขภาพดี มีอิสระเสรีในด้านความคิด การกระทำมีเป้าหมายของชีวิต คุณภาพเป็นแนวคิดที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศเนื่องจากคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากร จะทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ สามารถกระทำได้ดี และประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมความคิด และจิตใจ ซึ่งรวมเอาทุกด้านของชีวิตไว้ทั้งหมด ซึ่งบุคคลสามารถดำรงอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมมีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

สวัสดิ์ ภูทอง (2546, หน้า 65) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง สภาวะ ของการมีระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความ

เป็นอยู่ของ ตนเอง โดยสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขในการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ร่างกาย และจิตใจ

Unedco (1998, p.27 อ้างถึงใน วิภาวี ดวงแก้ว, 2551, หน้า 26 - 27) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า หมายถึง คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจ มีความสุข ความพอใจ ต่อองค์ประกอบต่างๆของชีวิตซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

พัชรินทร์ เพชรฤทธิ์ (2551, หน้า 30) กล่าวว่า นักวิชาการศึกษาและนักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ “คุณภาพชีวิต” หมายถึง การมีชีวิตที่พัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่พึ่งพาตนเองได้อย่างมีทิศทางสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขและทำให้ผู้อื่นเป็นสุขด้วย

อุซุกร เหมือนเดช (2552, หน้า 20) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต (Quality of life) ในแง่ของสิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึง การศึกษาความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางการศึกษาอนามัย และเศรษฐกิจ ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ บุคคลอยู่ในที่ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมคุณภาพชีวิตต้องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลอีกด้วย

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่ดีที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นความพอใจในการดำรงชีวิตและมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย อย่างไรก็ตาม การที่จะก่อให้เกิดความสุข ความพึงพอใจอันเนื่องมาจากการมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตใจที่ดี ตลอดจนมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งในทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น ก็ต่อเมื่อบุคคลได้รับการสนองตอบต่อสิ่งที่ร่างกายและจิตใจต้องการอย่างเพียงพอ การสนองตอบความต้องการของแต่ละบุคคลนั้นเป็นไปตามลำดับขั้นความต้องการของบุคคล 5 ระดับ คือ ความต้องการทางด้านกายภาพความรู้สึกมั่นคง และปลอดภัย ความรู้สึกรักและเป็นเจ้าของ ความนับถือ สุนทรียภาพ และศักยภาพแห่งตน ซึ่งการที่บุคคลได้รับการสนองตอบต่อสิ่งที่ต้องการทั้ง 5 ระดับ จะมีผลต่อการมีคุณภาพชีวิตในระดับสูงสุด แต่หากได้รับการสนองตอบความต้องการเพียงแค่ระดับใดระดับหนึ่ง

ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเป็น โอกาสที่ทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับบุคคลอื่นๆกับสถานที่ กับขั้นตอนและเรื่องราวต่างๆ ตลอดจนความคิดเห็นทั้งหลายจากผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้นการทำงานจึงเป็นการเปิด โอกาสให้แสดงออกถึงเชาว์ปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันจะนำมาซึ่งเกียรติภูมิและความพึงพอใจในชีวิต

จุฑามาศ แก้วพิจิตร (2548, หน้า 1-3) กล่าวว่า เมื่อแต่ละบุคคลได้ใช้ชีวิตการทำงานอยู่กับสิ่งที่ตนเองพอใจก็จะทำให้มีสภาพจิตใจ และอารมณ์ที่ดีซึ่งส่งผลให้ทำงานดีตามไปด้วย ดังนั้นจึง

จำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละองค์การจะต้องศึกษา หรือแสวงหาหนทางให้เกิดความสอดคล้องกัน ของ ความพึงพอใจระหว่าง พนักงานและองค์การ เพื่อให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุด เราคงได้ ยินได้ฟัง หรือเห็นภาพความขัดแย้งภาพการหยุดงานเพื่อประท้วง หรือเรียกร้องสิทธิอันพึงมีพึงได้ ของผู้ใช้แรงงานอยู่เสมอ หรือเหตุการณ์ในบางประเทศที่มีการประท้วงจนเกิดเรื่องราวใหญ่โตขึ้น นั้นเป็นเพราะผู้ใช้แรงงานมีความรู้สึกที่กำลังถูกกลืนรอนสิทธิ คุณภาพชีวิตการทำงานต่ำลง ผลตามมาก็คือ ความเสียหายอย่างใหญ่หลวงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการผลิตที่ต้องหยุดชะงัก จนมีผลทำให้การส่งออกไม่สามารถดำเนินการไปตามเป้าหมายได้ ซึ่งนอกจากองค์การจะสูญเสีย รายได้จำนวนมหาศาลแล้ว พนักงานเองก็ต้องประสบความลำบากและขาดรายได้ อีกทั้งส่งผล กระทบต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวมด้วย

วิภาวดี ดวงแก้ว (2551, หน้า 32) กล่าวว่า คุณภาพ (Quality of life) เป็นความคิดรวบยอด ที่สำคัญ ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นอาจเป็นของใครก็ได้ ถ้าผู้นั้นมีความสุขสบายตามสมควรแก่อัตภาพ มีคุณธรรม มีความกลมกลืนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม บุคคลในครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมมีเป้าหมายใน การดำรงชีวิตที่ดีงาม มีการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่นการศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย และ จริยธรรมอยู่ตลอดเวลา ในลักษณะเช่นนี้เขาย่อมมีความสามารถปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว ให้ดีขึ้น และเกิดคุณประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ปัญหาต่างๆ ในสังคมก็จะลดลงและหมดไปได้ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ การทำลายทรัพยากรและธรรมชาติ การอพยพ ย้ายถิ่น อาชญากรรม ตลอดจน ปัญหาอื่นๆ จึงกล่าวได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่บุคคลและครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยงานย่อยที่สุดของสังคมมี คุณภาพชีวิตอย่างไรก็ส่งผลสะท้อน ไปยังชุมชน และประเทศชาติอันเป็นหน่วยใหญ่ได้ในที่สุด จากตัวอย่างในประเทศพัฒนาแล้วหลายๆประเทศ ซึ่งประกอบด้วยประชากรที่มีคุณสมบัติที่ดีได้ ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในทางตรงกันข้ามประเทศกำลังพัฒนาซึ่งประกอบด้วยประชากรที่มีคุณภาพต่ำ ต่างประสบความ ล่าช้าหรือความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศอันมีผล โยงไปถึงความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ด้วย

ศูนย์ประสานงานการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (2552 , หน้า 19) กล่าวถึง ความสำคัญของ คุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิตที่ดีนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นจุดหมายปลายทางของบุคคล ชุมชนและ ประเทศชาติ โดยส่วนรวม ประเทศใดหากประชากรในชาติ โดยส่วนรวมคือคุณภาพ แม้ว่าประเทศนั้นจะมี ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใด ก็ไม่อาจทำให้ประเทศชาตินั้นเจริญและพัฒนาให้ทันหรือ เท่าเทียมกับประเทศที่มีประชากรที่มีคุณภาพได้ คุณภาพของประชากรจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและชี้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศใดจะเจริญก้าวหน้ากว่าอีกประเทศ ดังเช่น ประเทศ

ญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สภาพบ้านเมืองได้รับผลของสงคราม แต่ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของประชากรญี่ปุ่น ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา จึงทำให้ประเทศญี่ปุ่นยกฐานะเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมได้อย่างรวดเร็ว

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในช่วงบั้นปลายชีวิต เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในชีวิตที่สะสมมานาน ซึ่งประสบการณ์ต่าง ๆ นั้นสามารถนำมาสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติได้อย่างมากมาย ทั้งนี้การที่จะใช้ความรู้ ความสามารถในตัวผู้สูงอายุให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมนั้น จะต้องให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ชมรม หรือสมาคม เพื่อการพัฒนาสังคมอย่างจริงจังต่อไป

องค์ประกอบคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตแสดงถึงลักษณะต่างๆ ในการดำรงชีวิตของบุคคล บุคคลแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านพื้นฐานของบุคคล วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ภาวะสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้น ดังนั้นการวัดคุณภาพชีวิตต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญ และจำเป็นต่อการดำรงชีวิต องค์ประกอบคุณภาพชีวิตมีทั้งลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แล้วแต่วัตถุประสงค์ของการศึกษา การที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบมากมาย ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไป ตามแต่ทัศนของแต่ละบุคคลหรือสังคม

Chama (1975, pp. 9 – 11 อ้างถึงใน วิฑูรย์ เคโซ, 2541, หน้า 11) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเป็นความคิดรวบยอดที่สลับซับซ้อน (Complex) ที่เป็นทั้งความพึงพอใจอันเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ และด้านสังคมทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค โดยมีองค์ประกอบ 2 ประเภท คือ

1. องค์ประกอบทางกายภาพ โดยพิจารณาทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ อันมีปัจจัยทางด้านอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ
2. องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นปริมาณและคุณภาพ อันมีปัจจัยทางการศึกษา รายได้ เพื่อนบ้าน การมีงานทำ การบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุข สภาพแวดล้อมในการทำงาน

Kondoo (1985, p. 66 อ้างถึงใน ผงชู เกลิมสาร, 2546, ไม่มีเลขหน้า) ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานความเป็นอยู่ทางด้านร่างกาย ประกอบด้วย อาหารหรือโภชนาการ สุขภาพที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก โรงเรียน โรงพยาบาล การสุขภาพเป็นต้น

2. จิตใจหรืออารมณ์ ประกอบด้วย ความรักหรือความเป็นเพื่อน การแต่งงานหรือการมีบุตร ครอบครัว นันทนาการหรือการใช้เวลาว่าง การศึกษา ความพึงพอใจในงานและความมั่นคง สถานภาพ ความมั่นคงในวัยชรา เป็นต้น

3. ความรู้สึกนึกคิด ประกอบด้วย การมีอิสระต่อความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อ กิตติ สมานไทย (2542, หน้า 30 อ้างถึงใน พรอนันต์ กิตติมั่นคง, 2547, หน้า 26)

กล่าวว่างค์ประกอบของชีวิตมนุษย์เรานั้น ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาได้แบ่งคุณภาพชีวิตของมนุษย์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านร่างกาย ได้แก่ โครงสร้างทางร่างกายและสุขภาพร่างกายรวมถึง ด้านบุคลิกภาพด้วย
2. ด้านจิตใจ ได้แก่ สภาพจิตใจและสุขภาพจิต รวมถึงด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้วย
3. ด้านสังคม ได้แก่ สถานะทางสังคม ยศ ตำแหน่ง เกียรติยศชื่อเสียงการยอมรับนับถือ รวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย

4. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจการเงินและรายได้ที่มั่นคง เป็นต้น

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตควรประกอบด้วยความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวัน การรับรู้ความผาสุกด้านร่างกาย และจิตใจ ความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง การตอบสนองต่อการวินิจฉัย และการรักษา ความรู้สึกเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง

กรมสุขภาพจิต (2552, หน้า 2 อ้างถึงใน สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์และคณะ, 2540, หน้า 14) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตการรับรู้ถึงผลกระทัดในองค์การอนามัยโลกชุดย่อ 26 ตัวชี้วัดฉบับภาษาไทย (Who qol - bref - thai) ประกอบด้วยองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 4 ด้านดังนี้

1. ด้านร่างกาย หมายถึง การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงผลกระทัดในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าคุณไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยใคร ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ และสภาพร่างกายที่ดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย สังเกตได้จากคนที่บุคคลนั้นมีความสมบูรณ์แข็งแรง ระบบและอวัยวะทุกส่วนทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ ร่างกายมีสมรรถภาพสูง สามารถทำงานได้นาน ๆ โดยไม่เหน็ดเหนื่อย การนอนและการพักผ่อนเป็นไปตามปกติ ผิวพรรณผุดผ่อง รูปร่างทรวดทรงสมส่วน เป็นต้น

2. ด้านจิตใจ หมายถึง การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค และมีสภาพจิตปกติ สามารถปรับตัวให้เข้ากับบรรยากาศของสังคมได้ทุกระดับชั้น สามารถควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งผู้มีสุขภาพจิตดี ย่อมมีผลมาจากสุขภาพกายที่ดีด้วย หรือกล่าวกันว่า “จิตใจที่แจ่มใส ย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์ เป็นต้น

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์ และมีสภาพของความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ทำให้อื่นหรือสังคมเดือดร้อน สามารถเข้ากับบุคคลและชุมชนได้ทุกสถานะอาชีพ ไม่เป็นคนถือตัว ไม่เป็นคนเอาตัวเอาเปรียบบุคคลอื่น เป็นที่เคารพและเป็นที่น่าเชื่อถือของคนทั่วไป

4. ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

การประเมินคุณภาพชีวิต

การคุณภาพชีวิต หรือวัดระดับคุณภาพชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการศึกษาของแต่ละบุคคล ดังต่อไปนี้

Draper (1992, unpagged อ้างถึงใน ศิราณี ปันคำ, 2542, ไม่มีเลขหน้า) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ผ่านมามีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคลที่ควรเป็นผู้ตัดสินคุณภาพชีวิตมี

3 ลักษณะคือ

1. คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ความรู้สึกส่วนตัวบุคคลที่จะต้องตัดสินใจด้วยตนเองไม่มีใครที่จะสามารถตัดสินใจแทนได้ ได้แก่ ความเจ็บปวด ระดับความสุข
2. คุณภาพชีวิตเป็นกระบวนการของการเปรียบเทียบ เพื่อตัดสินคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยบุคคลอื่น

3. คุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับประเด็นด้านวิชาชีพ โดยเฉพาะบุคลากรด้านสุขภาพจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจคุณภาพชีวิตของผู้รับบริการ

Meeberg (1993, unpagged อ้างถึงใน บรรจง วาที, 2544, ไม่มีเลขหน้า) ได้ให้แนวทางในการประเมินคุณภาพชีวิตโดยอาศัยตัวบ่งชี้ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. ตัวบ่งชี้เชิงวัตถุวิสัย (Objective indicators) เป็นข้อมูลที่เป็นรูปธรรม สามารถสังเกตและวัดได้ เช่น อาชีพ การศึกษาการทำหน้าที่ของร่างกาย เป็นต้น

2. ตัวบ่งชี้เชิงจิตวิสัย (Subjective indicators) เป็นการประเมินข้อมูลทางด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับการรับรู้หรือความรู้สึกทางอารมณ์และจิตใจของบุคคล เช่น ความพึงพอใจ ความสุข ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นต้น การประเมินด้วยวิธีนี้อาจอาศัยตัวบ่งชี้เพียงด้านเดียวหรือสองด้านก็ได้

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1996, unpagged อ้างถึงใน เจษฎา บุญทา, 2545, หน้า 9) ได้กำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย คือ การรับรู้ทางสภาพด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงผลกระทัดใน การดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อน รวมถึงการรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่นการรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ และการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของคน และการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือ กังวล เป็นต้น

3. ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล คือการรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถเคลื่อนไหวของตนเอง การรับรู้ถึงความสามารถตนเองไม่ต้องพึ่งพาอาศัยต่างๆ หรือ การรักษาทางแพทย์อื่นๆ เป็นต้น

4. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณเองได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

5. ด้านสิ่งแวดล้อม คือการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่นการรับรู้ว่าคุณเองมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมีความมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่

ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่างๆ การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณเองมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมนันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6. ด้านความเชื่อส่วนบุคคล คือ รวมไปถึงการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อมั่นต่างๆ ของคนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่นการรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่อมั่นอื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิตมีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

สรุปได้ว่า ในการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ต้องประเมินทั้งเชิงวัตถุวิสัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ และเชิงจิตวิสัยเกี่ยวข้องกับสภาวะจิตใจ และความรู้สึกรอคอยในการดำรงชีวิต ที่ครอบคลุมในทุกองค์ประกอบ

พระราชบัญญัติ ปี พ.ศ. 2546 เกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ในการที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีผลการจัดทำพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งผู้วิจัยได้นำเฉพาะสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการคุ้มครอง ส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามเจตนารมณ์ดังนี้

มาตรา 10 ให้สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานคุ้มครอง และเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์งาน หรือกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลางราชการบริหารส่วนภูมิภาคราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนกิจกรรมของผู้สูงอายุและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ คือ การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุ เป็นกรณีพิเศษและข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพการพัฒนา

ตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรง แก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่นการช่วยเหลือด้านค่าโดยสาร ยานพาหนะตามความเหมาะสม การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐการช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับ อันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง การให้คำแนะนำ ปรัชญาดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็น รายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณีการอื่นตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อ พิจารณาและประกาศกำหนดให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการ บริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้ มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความสัมพันธ์กับ ภารกิจหลักและปริมาณงานในความรับผิดชอบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประกอบด้วยเป็นสำคัญการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนตามวรรคหนึ่ง ให้หน่วยงาน ตามวรรคสองดำเนินการให้โดยไม่คิดมูลค่าหรือโดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด

มาตรา 12 การเรียกร้องสิทธิหรือการ ได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ของผู้สูงอายุตาม พระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย อื่น

มาตรา 13 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ เรียกว่า “กองทุนผู้สูงอายุ” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับ การคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 17 ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพผู้นั้นมี สิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลรัษฎากร

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อพิทักษ์สิทธิคุ้มครอง ดูแล สนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุครอบคลุมในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็น การตอบสนองความต้องการพื้นฐาน และยังรวมถึงการจัดสวัสดิการด้านการศึกษาการมีงานทำ และมีอาชีพที่เหมาะสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถอยู่ในสังคม อย่างมีคุณค่าและสมศักดิ์ศรี

ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย

ความเป็นมาของการร่างปฏิญญาผู้สูงอายุไทย ได้เริ่มขึ้นจากการที่องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ในปี พ.ศ. 2525 โดยได้กำหนดแผนปฏิบัติการระยะยาวระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และในปี พ.ศ. 2542 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปีนี้เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุซึ่งประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยปีพ.ศ. 2525 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้วันที่ 13 เมษายนของทุกปีเป็น “วันผู้สูงอายุแห่งชาติ” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติถึงเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ ในหมวดของสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับความช่วยเหลือ มีคุณภาพที่ดีและพึ่งตนเองได้นอกจากนี้ผู้แทนจากองค์การที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้งภาครัฐและเอกชนและองค์การผู้สูงอายุจึงได้ร่วมกันจัดทำปฏิญญาผู้สูงอายุ เพื่อถือปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สูงอายุปฏิญญาผู้สูงอายุไทยเป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิจึงได้กำหนดสาระสำคัญไว้ดังนี้

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2544, หน้า 50 – 52) ได้กล่าวถึงปฏิญญาผู้สูงอายุไทยไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

ข้อที่ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้งและละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองหรือครอบครัวได้และผู้พิการที่สูงอายุ

ข้อที่ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกัน ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข้อที่ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษา เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคม อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถปรับตัวบทบาทของตนให้สมวัย

ข้อที่ 4 ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นชีวิตมีคุณค่า

ข้อที่ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจร โดยเท่าเทียมกัน รวมถึงได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามคตินิยม

ข้อที่ 6 ผู้สูงอายุควรได้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยเฉพาะการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน และกับบุคคลทุกวัย

ข้อที่ 7 รัฐ โดยการมีส่วนร่วมขององค์การภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อที่ 8 รัฐ โดยการมีส่วนร่วมขององค์การภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิคุ้มครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อที่ 9 รัฐ โดยการมีส่วนร่วมขององค์การภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยม ให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมที่เน้นความกตัญญูกตเวที และความเอื้ออาทรต่อกัน

สาระสำคัญของปฏิญญาผู้สูงอายุไทย คือ ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการตอบสนอง ความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิคุ้มครองและรอดพ้นจากการถูกละเมิด สิทธิที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติ โดยรัฐจะต้องเป็นกลไกหลักในการกำหนดจากการเลือกปฏิบัติ โดยรัฐต้องเป็นกลไกหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้สูงอายุด้วยการตรากฎหมาย

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย

ในปัจจุบันผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วมาก ในขณะที่จำนวนบุตรและประชากรในวัยแรงงานที่จะมาเกื้อหนุนมีแนวโน้มลดลงเกิด การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ ส่งผลให้จำนวนบุตรที่มีชีวิตของผู้สูงอายุลดลงและสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรเพิ่มขึ้น เกิดการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้ที่เป็น โสดและหย่าร้าง สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่กับบุตรลดลง สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวและอยู่ตามลำพังกับคู่สมรสเพิ่มขึ้นการ ย้ายถิ่นของบุตรมีมากและเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุในชนบทเกิดการอยู่อาศัยแบบข้ามรุ่น กล่าวคือสัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยกับหลานตามลำพังมีแนวโน้มเพิ่ม ขึ้น ผู้หญิงมีภาระหนักขึ้นต้องดูแลทั้งผู้สูงอายุและเด็ก บุตรขาดความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังหรืออยู่ในภาวะทุพพลภาพ สัมพันธภาพของผู้ดูแลและปัญหาการใช้ความรุนแรงกับผู้สูงอายุ

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2551, หน้า 34) กล่าวว่า การจัดการด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ต้องอาศัยการจัดการเชิงระบบ โดยมุ่งเน้น การจัดการในองค์ประกอบต่างๆ เพื่อการส่งเสริม การดูแลผู้สูงอายุนั้นมีความจำเป็นและสำคัญเพื่อให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพ

การป้องกัน และการเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ อย่างครบวงจรและเป็นระบบ โดยมี ตัวอย่างการให้การสนับสนุนและดำเนินการในมิติต่างๆ ดังนี้

1. การประเมินความต้องการขั้นพื้นฐาน
 2. การได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือบริการและการดูแลสุขภาพเพื่อให้ดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความสุข
 3. การจัดการที่เหมาะสมให้ครอบครัวชุมชน และสังคมที่ ผู้สูงอายุ อาศัยอยู่ ได้มีส่วนร่วม ร่วมกัน ในดูแลผู้สูงอายุ
 4. การให้การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะทุพพลภาพ และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้
- ประเสริฐ อัสสันตชัย (2554, ไม่มีเลขหน้า) ได้แบ่งการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค สำหรับผู้สูงอายุเป็น 3 ระดับ คือ

1. การป้องกัน โรคในระดับปฐมภูมิ หมายถึง การป้องกันโรคโดยการส่งเสริมสุขภาพให้ ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีตามควรแก่อัตรภาพ คงระยะเวลาที่มีสุขภาพดี โดยรวมให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะ ทำได้ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตั้งแต่ยัง ไม่มีโรค
2. การป้องกันโรคในระดับทุติยภูมิ หมายถึง การป้องกันโรคที่เกิดขึ้นแล้วแต่ป้องกันไม่ให้ พยาธิสภาพรุนแรงขึ้นด้วยการคัดกรองสุขภาพเป็นระยะเพื่อตรวจหาโรคและให้การดูแลรักษาโรค ตั้งแต่ระยะแรก
3. การป้องกันโรคในระดับตติยภูมิ หมายถึง การป้องกันภาวะแทรกซ้อน การป้องกัน การเกิดโรคซ้ำ ตลอดจนการป้องกันความพิการภาวะทุพพลภาพระยะยาวที่อาจเกิดในภายหลัง สำหรับปัญหาสุขภาพจิตที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ 5 อันดับแรกคือความวิตกกังวล ซึมเศร้า นอนไม่ หลับ ภาวะสมองเสื่อม ปัญหาเรื่องเพศ นอกจากนี้จากการสำรวจสุขภาพจิตผู้สูงอายุ โดยสำนักงาน สถิติแห่งชาติด้วยแบบคัดกรองความสุขฉบับ 15 ชื่อในปี 2554 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผู้สูงอายุต่ำ กว่าคนทั่วไป โดยประมาณ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความประบางทางจิตใจ และมีสาเหตุมา จากปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรัง ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองลดลงและค่านิยมต่อสูงอายุในสังคมไทย เปลี่ยนแปลง

ชมพูนุท พรหมภักดี (2556, หน้า 15) กล่าวว่า ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับ การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างอายุในสังคมไทยนั้น ได้มีสาเหตุหลักอันเนื่องมาจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์อย่าง รวดเร็ว ทำให้เกิดการเพิ่มจำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุและส่งผลกระทบต่อสังคมและ ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรของประเทศในอนาคตทั้งในระดับมหภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวประชากร การออม การลงทุน งบประมาณ

ของรัฐบาลและการคลัง ผลผลิตภาพแรงงานและการจ้างงานและในระดับจุลภาค ได้แก่ ผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์และบริการด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญที่ต้องการการวางแผนอย่างเป็นระบบ และดำเนินการล่วงหน้า เนื่องจากมาตรการต่างๆ หลายประการล้วนแล้วแต่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการกว่าจะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุในสังคมไทยนั้น ได้มีสาเหตุหลักอันเนื่องมาจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการเพิ่มจำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุและส่งผลกระทบต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรของประเทศในอนาคตหากไม่มีนโยบายหรือแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมรองรับประเด็นที่เด่นชัด คือ จำนวนประชากรวัยแรงงานที่ลดลงจะมีผลต่อผลผลิตรวมของประเทศ ในขณะที่การจัดสรรทรัพยากรเพื่อผู้สูงอายุของประเทศเพิ่มขึ้น ผลกระทบต่อการจัดการด้านสังคม คือ การพึ่งพิงสมาชิกในครอบครัวที่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากภาวะถดถอยทางกายภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองประเทศ โดยรัฐบาลกระจายอำนาจการบริหารจัดการเกี่ยวกับภารกิจการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่น โดยมีกฎหมายให้อำนาจ ให้สามารถดำเนินกิจกรรมและบริการสาธารณะบางอย่างที่จำเป็น และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งนี้ภายใต้หลักของความยืดหยุ่น คล่องตัว และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยมีองค์กรทางการบริหารของท้องถิ่นนั้นเองเป็นผู้ดำเนินการ มิใช่การบริหารจัดการโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือตัวแทนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากแก้วของประชาธิปไตยทำให้คนไทยเข้าใจหลักการปกครองตนเอง และเพื่อตนเองอย่างชัดเจนมากขึ้น การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบการปกครองตนเองได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงค์ (2540, หน้า 174) ได้กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปกครองชุมชนที่มีอาณาเขตแน่นอน แต่ไม่มีอำนาจอธิปไตยแยกตัวเป็นอิสระไปจากรัฐหรือประเทศ เป็นชุมชนที่มีสิทธิตามกฎหมาย และการจัดองค์กรที่จำเป็นเพื่อออก

ข้อบัญญัติ ในการจัดการเกี่ยวกับกิจกรรมท้องถิ่นของตนเองโดยอิสระ ปราศจากการควบคุมจากภายนอก

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2544, หน้า 33) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่ประชาชนมีสิทธิในการปกครองตนเองในเรื่องของท้องถิ่น โดยรัฐมีหน้าที่ที่ต้องให้ความเป็นอิสระแก่ประชาชนในการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น หรือเรียกว่า การกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้ท้องถิ่น แต่การให้ความเป็นอิสระนี้มีข้อจำกัดภายใต้รัฐธรรมนูญ มาตรา 1 ซึ่งบัญญัติว่า ประเทศไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแบ่งแยกมิได้ การให้มีอิสระในการปกครองตนเองของท้องถิ่น ซึ่งมีอาจให้ความเป็นอิสระถึงขนาดให้แยกเป็นรัฐอิสระหรือเป็นแบบมลรัฐได้

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545, หน้า 9) ได้กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาและให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรหน่วยการปกครองท้องถิ่นให้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และดำเนินการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายในท้องถิ่นของตนเท่านั้น และหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นนี้ต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

รศ.ดร. รัตนเสริมวงศ์ (2546, หน้า 15) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจปกครองตนเอง โดยจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใช้อำนาจแทนประชาชน เรียกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นอิสระ ภายในกรอบนโยบาย กฎหมาย และการกำกับดูแลของรัฐ

สถาบันพระปกเกล้า (2548, ไม่มีเลขหน้า) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกัน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์กร โดยมีตัวแบบซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องกำกับดูแลด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การกระจายอำนาจการตัดสินใจจากส่วนกลางให้กับคนในท้องถิ่นโดยจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใช้อำนาจแทนประชาชน เรียกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารงานบุคคล การจัดเก็บรายได้ การออกข้อบัญญัติข้อบังคับ และมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยให้ประชาชนที่เป็นตัวแทนของคนในท้องถิ่นมาบริหารงานและตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร ของท้องถิ่นตนเองอย่างเป็นอิสระภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญและการกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยการทำให้ประชาชนเข้าใจหลักการปกครองตนเองโดยตรงและเพื่อตนเองอย่างชัดเจน เนื่องจากประชาชนจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรับผิดชอบความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ การปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารับการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน และได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

อมร รักษาสัตย์ (2543, หน้า 204 -210) ได้กล่าวถึง การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศประชาธิปไตยมีความสำคัญ พอสรุปได้ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรของประชาชนเพื่อประชาชน

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรของประชาชนในท้องถิ่นประชาชนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครองท้องถิ่นย่อมเป็นเจ้าขององค์กรส่วนท้องถิ่น ประชาชนจึงเป็นผู้กำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีลักษณะอย่างไร ใหญ่เล็กแค่ไหน มีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใดมีรูปแบบโครงสร้างอย่างไร

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กร โดยประชาชนในท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจปกครองตนเองตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่น จึงเป็นการปกครองโดยประชาชน แต่เนื่องจากประชาชนไม่สามารถดำเนินการปกครองได้ด้วยตนเอง จึงมอบอำนาจให้สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นทำหน้าที่แทน โดยการเลือกตั้งจากประชาชน

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรเพื่อประชาชน เป้าหมายหลักของการปกครองและการบริหารท้องถิ่น คือการสนองเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นในการแก้ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นหลัก

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคล

2.1 มีอำนาจตามกฎหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งโดยมีกฎหมายรับรองตามกฎหมายมหาชน มีอำนาจในการถือสิทธิและใช้สิทธิตามกฎหมาย เช่น การเป็นเจ้าของที่ดิน การซื้อ การจ้าง อำนาจในการเก็บภาษีอากร การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

2.2 มีความเป็นอิสระในการบริหารกิจการของตนเอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระ มีความเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากรัฐบาลกลาง มีงบประมาณของตนเองมีบุคลากรของตนเอง สามารถใช้ดุลพินิจของตนเองในการกำหนดนโยบาย แก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เอง

อลงกรณ์ อรรคแสง (2547, หน้า 7) ได้เสนอความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยว่ามีองค์ประกอบ 5 ประการดังนี้

1. เป็นองค์กรชุมชนที่มีขอบเขตพื้นที่ปกครองที่กำหนดไว้แน่นอน
2. มีสถานภาพเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย
3. มีอิสระในการดำเนินกิจกรรมและสามารถใช้ดุลพินิจของตนเองในการวินิจฉัยและกำหนดนโยบายภายใต้การควบคุมของรัฐ
4. มีการจัดองค์กรเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายบริหารท้องถิ่น และฝ่ายสภาท้องถิ่น
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและติดตาม ตรวจสอบ การทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2548, หน้า 33) โดยกล่าวถึงความสำคัญของการการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย
2. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล
3. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหของท้องถิ่นตนเอง
4. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ
5. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง กล่าวโดยสรุป การปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นเพื่อมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในระดับหนึ่ง และที่สำคัญคือประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองส่วนภูมิภาค มีฐานะเป็นนิติบุคคล ยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองท้องถิ่น จึงสรุปวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นได้ ดังนี้

โกวิทช์ พวงงาม (2549, หน้า 10) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น คือ

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ทั้งทางด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนที่ใช้ในการดำเนินการในการจัดบริการสาธารณะแทนรัฐบาล
2. เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
3. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

พรชัย ไชยลาภ และคณะ (2537, หน้า 5-7 อ้างถึงใน กุสุมาลย์ มหาเสน, 2552, หน้า 15-16) ได้กล่าวถึงการปกครองท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้บริการซึ่งบุคคลหรือเอกชนไม่สามารถจัดทำได้หรือไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดทำได้ในลักษณะเช่นนี้ รัฐบาลหรือหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นจะจัดบริการให้ เช่น ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้รับสวัสดิการและได้รับความสะดวกในการดำเนินชีวิต

2. เพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง เนื่องจากการดำเนินชีวิตของบุคคลอาจจะเกิดการขัดแย้งกัน เพราะความคิดเห็นผลประโยชน์แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะมีการอภิปรายถกเถียงกันอย่างมีเหตุผลหรือมีการโต้แย้งกันอย่างรุนแรงหรืออาจมีการตัดสินบนหรือการต่อสู้กันกรณีเช่นนี้รัฐบาลหรือหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องเข้ามาแก้ปัญหาโดยการเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ควบคุมการขัดแย้ง เป็นผู้ประนีประนอมหรือแบ่งผลประโยชน์หรือเป็นผู้ตัดสินกรณีพิพาท ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องฟังและยอมรับคำตัดสินนั้น

3. เพื่อการแบ่งเบาภาระและการเป็นตัวแทนของแต่ละส่วนของประเทศ การจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะแบ่งเบาภาระของส่วนกลางให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง เพื่อเป็นการฝึกหัดการปกครองตนเองสำหรับประเทศที่ยังไม่พัฒนา แต่สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วนั้น ถือว่าการปกครองท้องถิ่นจะเป็นตัวแทนประเทศส่วนหนึ่งในการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศอย่าง เช่น ชาวอเมริกามีความเห็นว่า การปกครองท้องถิ่นจะเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย หรือแม้แต่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนและรัสเซียก็คาดหวังไว้เช่นเดียวกัน แต่อาจจะดำเนินการแตกต่างกันเท่านั้น

ลิขิต ชีรเวคิน (2525, หน้า 3 อ้างถึงใน ปิยนานู เฟ็งคำ, 2553 หน้า 10) ได้กล่าวถึง การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่มีวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระรัฐบาลกลาง ดังนี้

1. ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่กว้างขวางนับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นของแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ

2. รัฐบาลกลางมีอาจจะดำเนินการในการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะในแต่ละท้องถิ่นมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือการจัดการบริหาร โครงการในท้องถิ่น โดยรูปแบบที่เหมือนกันย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุด ท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจได้ดีกว่าซึ่งไม่อยู่ในท้องถิ่นนั้นประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นได้มากที่สุด

3. กิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะของท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่นและไม่เกี่ยวกับส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศ โดยส่วนรวมจึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวสรุป เพื่อจัดบริการของรัฐให้ตรงกับความต้องการของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เพื่อส่วนร่วมรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย จึงจัดให้มีการปกครองระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยจัดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองบางประการให้ท้องถิ่นดำเนินการเอง

องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเรียนรู้การปกครองตนเองอันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองอันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถตรวจสอบได้ง่ายสามารถแก้ปัญหาในท้องถิ่นแต่ละแห่งได้รวดเร็วและมีความสอดคล้องของการตัดสินใจของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

สมบัติ สืบสมาน (2541, หน้า 75) ได้กล่าวว่า ระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ (Area and level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่กำหนดพื้นที่ และ

ระดับหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of social affair) ได้ให้ความเห็นว่า หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วยเช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้และบุคลากร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากนักน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4. องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น

5. การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกคณะผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองตนเองสามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับพิจารณาจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม โดยมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าความอิสระเต็มที่ที่เดียว คงหมายถึงเฉพาะในการดำเนินการเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตย รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแลอยู่

Moreau, (1972, p. 143 อ้างถึงใน ชาญชัย แสงศักดิ์, 2542, หน้า 35) ได้กล่าวว่า องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. มีพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจน
2. มีสถานะเป็นนิติบุคคลมหาชน
3. มีองค์กรเป็นของตนเอง
4. มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนเอง

5. มีการกำกับดูแลจากรัฐ

การปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้ง มีองค์กรหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญ ก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างกว้างขวาง

อุทัย หิรัญโค (2523, หน้า 22 อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม, 2522, หน้า 31 – 33) ได้กำหนดองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นไว้ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็ง การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอย่างแท้จริง

2. พื้นที่และระดับ คือ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม องค์การอนามัยโลก และสำนักกิจการสังคม ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารรายได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้ และบุคลากร เป็นต้น

3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4. องค์กรนิติบุคคล จัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ

5. การเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติกิจการภายใต้ขอบเขตกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่สายบังคับบัญชาหน่วยงานราชการ

7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงและประชาชนโดยส่วนรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่าอิสระเต็มที่ทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้น

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบการปกครองท้องถิ่น คือการมีอิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติกิจการ มีเขตการปกครองที่ชัดเจน มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมต่อการให้บริการ มีบุคลากรในการปฏิบัติงานของตนเอง งบประมาณของตนเองมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บและมีอำนาจออกข้อบังคับเป็นกฎหมายของท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตกฎหมายแม่บท

การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่น

การกระจายอำนาจการปกครองเป็นวิธีการที่รัฐมอบหมายการปกครองบางส่วนไปให้องค์การอื่นนอกจากองค์การของราชการบริหารส่วนกลาง เพื่อจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง โดยมีอิสระตามสมควร โดยไม่ต้องขึ้นอยู่ในความบังคับบัญชาของหน่วยงาน ส่วนกลางเพียงแต่อยู่ในความควบคุมหรือกำกับดูแลเท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการกระจายอำนาจคือการที่รัฐมอบอำนาจบางอย่างในการจัดทำบริการสาธารณะซึ่งเจ้าหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินงานอยู่ในท้องถิ่น

ความหมายของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจเป็นหลักการอย่างหนึ่งของการจัดระเบียบการปกครองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้ระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่าประชาชนทั้งหลายมีสิทธิที่จะรับรู้การดำรงชีพของตนเอง และกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง โดยมีหลักการสำคัญ คือเป็นการโอนอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเองโดยอิสระพอสมควร ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายการกระจายอำนาจทำให้เกิดระเบียบบริหารราชการท้องถิ่นขึ้น มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของหลักการกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

พงศ์สัมพันธ์ ศรีสมทรัพย์ (2546, หน้า 20) กล่าวว่า ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจไว้ว่า หมายถึง การที่รัฐมอบอำนาจบางอย่างในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการ ด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง โดยที่ราชการบริหารส่วนกลางเพียงแต่ดูแลควบคุมเท่านั้นมิได้เข้าไปบังคับบัญชาสั่งการ

นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2552, หน้า 23) ได้นิยามการกระจายอำนาจ หมายถึง การบริหารที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้กับองค์กรอื่น นอกจากองค์กรของส่วนกลางเพื่อจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยให้มีความเป็นอิสระในการดำเนินการและไม่อยู่ในการบังคับบัญชาของส่วนกลางแต่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลาง

โกวิท พวงงาม (2552, หน้า 39) ได้ให้ความหมายการกระจายอำนาจตามหลักการบริหารหรือตามรัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง การมอบอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และปฏิบัติให้แก่หน่วยงาน รองลงมาหรือเจ้าหน้าที่ระดับต่ำลงไปที่อยู่ในสายการบังคับบัญชา ภาษาอังกฤษมักใช้คำว่า Delegation หรือ Delegation of authority ซึ่งแปลว่าการมอบอำนาจหน้าที่โดยไม่ได้เรียกว่า การกระจายอำนาจหน้าที่ แต่โดยเนื้อหาแล้วถือได้ว่าเป็นการกระจายอำนาจหน้าที่นั่นเองหน่วยงานหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจหน้าที่มีอำนาจตัดสินใจและปฏิบัติการใดๆ ที่ได้รับมอบอย่างอิสระแต่ผู้มอบอำนาจหน้าที่มีข้อผูกพันจะต้องรับผิดชอบต่อผลงานนั้นด้วย กล่าวคือ ความรับผิดชอบสูงสุดยังอยู่ที่ผู้มอบอำนาจสำหรับการกระจายอำนาจตามหลักรัฐศาสตร์ หมายถึง การที่รัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติกระจายอำนาจบริหารให้แก่หน่วยการบริหารท้องถิ่นให้มีอำนาจดำเนินกิจการภายในอาณาเขตของตนโดยปราศจากการแทรกแซงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีอำนาจอิสระที่จะดำเนินการแต่ก็อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล การกระจายอำนาจจึงเป็นเรื่องของรัฐบาลที่มอบความรับผิดชอบบางส่วนให้แก่หน่วยการบริหารท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง การที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่น ๆ เพื่อจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง โดยมีความเป็นอิสระตามสมควรและยังเป็นมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้าร่วมในการแบ่งเบาภาระหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะบางประการ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น

ความสำคัญของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจปกครองมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจกรรมของท้องถิ่นได้เอง ดังนี้

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2546, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. หน่วยของการปกครองท้องถิ่นต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ เช่น ภาษีอากร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามที่รัฐบาลอนุญาตเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

2. มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

3. มีอำนาจอิสระในการบริหารงานจัดทำกิจกรรมและวินิจฉัยสั่งการได้เอง พอสสมควรด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง

4. ได้รับการเลือกตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมายให้มีส่วนเป็นนิติบุคคลหน่วยการปกครองท้องถิ่นเหล่านี้มีหน้าที่งบประมาณและทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหากและไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยการปกครองส่วนกลาง ส่วนกลางเพียงแต่กำกับดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น

พิธีสิทธิ์ คำนวนศิลาปี และสุภวัฒน์ นากร วงศ์ธนวิศ (2549, หน้า 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

1. มีการจัดตั้งองค์กรเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้นจากส่วนกลาง หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่มีงบประมาณมีหลักทรัพย์สินเป็นของตนเอง

2. การเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ การบริหารงานบุคคล การเงินการคลังของตนเอง

3. การบริหารราชการแผ่นดิน และการบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐกระจายอำนาจให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจในกิจกรรมมากขึ้น รัฐเพียงแต่ควบคุมดูแลให้การสนับสนุนส่งเสริมด้านเทคนิควิชาการและตรวจสอบติดตามประมวลผล

4. การมีประสิทธิภาพการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดการให้การบริการสาธารณะให้ดีขึ้นกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐานมีความโปร่งใสและประสิทธิภาพ

โกวิท พวงงาม (2552, หน้า 38) ได้สรุปความสำคัญของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

1. แบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง

2. ทำให้ปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ

3. ส่งเสริมให้คนแต่ละท้องถิ่น ได้แสดงความสามารถพัฒนาบทบาทตนเองในการดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเอง

4. เป็นพื้นฐานสำคัญของคนในท้องถิ่นในการก้าวขึ้นไปดูแลแก้ไขปัญหาในระดับชาติ

5. เสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และทั้งประเทศเนื่องจากปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไขสังคมมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้าประชาชนมีคุณภาพและมีบทบาทในการจัดการดูแลสังคมของตนเอง

สรุป องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คือหน่วยราชการปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการพัฒนาบริหารราชการแผ่นดิน แทนรัฐบาลกลางตามอำนาจหน้าที่ และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง

ขั้นตอนการกระจายอำนาจ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองท้องถิ่นดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2545, หน้า 198-199) ได้กำหนดขั้นตอนของการกระจายอำนาจไว้ ดังนี้

1. ในช่วง 4 ปีแรก (พ.ศ. 2544 - 2547) จะเป็นช่วงการปรับปรุงระบบบริหารภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสร้างความพร้อมในการรองรับการถ่ายโอนภารกิจ บุคลากรงบประมาณและทรัพย์สินรวมทั้งแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลังจากการถ่ายโอนในช่วง 4 ปีแรกสิ้นสุด

2. ช่วงปี (พ.ศ. 2548 - 2553) จะเป็นช่วงการปรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชนที่ต้องเรียนรู้ร่วมกันในการถ่ายโอนภารกิจ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินกิจการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ดีขึ้น และทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและความโปร่งใส

3. หลังจากปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นไป ประชาชนในท้องถิ่นจะมีคุณภาพที่ดีขึ้น สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สัมพันธ์ เตชะอิก และคณะ (2546, หน้า 3-4) ยังได้กล่าวถึง การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ให้มีการถ่ายโอนภารกิจในการจัดการบริการสาธารณะของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใน 4 - 10 ปี

2. กำหนดการจัดสรรภาษี และอากรเงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ รัฐบาลภายในปี พ.ศ. 2544 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และภายในไม่เกินปี พ.ศ. 2549 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35

3. การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีเกี่ยวกับการจัดการบริการสาธารณะ ให้จัดสรรเงินอุดหนุนให้ตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. จัดระบบการถ่ายโอนบุคลากรจากหน่วยงานของรัฐ

5. ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการถ่ายโอนภารกิจ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 6 และมาตรา 12 กำหนดให้ “คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีหน้าที่จัดทำแผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความในมาตรา 21, 22 และ 30 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการถ่ายโอนภารกิจบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้ 6 ด้าน คือ

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย
4. ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว
5. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
6. ด้านศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญหาท้องถิ่น

สรุป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือหน่วยราชการปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการพัฒนาบริหารราชการแผ่นดินแทนรัฐบาลกลางตามอำนาจหน้าที่ และตามพระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง

ปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่น

มีผู้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาของการปกครองท้องถิ่นไว้ในบทความ คลังสมอง วปอ. เพื่อสังคมในหัวข้อ รัฐธรรมนูญกับการปกครองท้องถิ่นดังนี้

สงวน ลิ้มโนมนต์ (2548, ออนไลน์) ได้กล่าวถึงปัญหาของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ปัญหาด้านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นคือ ให้คนในท้องถิ่นปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น แต่ในอดีตได้มีกฎหมายหลายฉบับกำหนดโครงสร้างการบริหารของท้องถิ่นไว้หลากหลายรูปแบบทำให้เกิดความแตกแยก สับสน รวมทั้งการที่ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นไม่ได้มาจาก

การเลือกตั้งของประชาชน จึงถูกมองว่าการบริหารกิจการของท้องถิ่นอาจไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมืองพัทยา

2. ปัญหาด้านอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบจะกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ในกฎหมายมีอยู่หลายประการ แต่ในความเป็นจริงแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลับมีอำนาจหน้าที่และการให้บริการแก่สาธารณะ แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนเองน้อย เนื่องจากมีหน้าที่ซ้ำซ้อนกับราชการบริหารส่วนภูมิภาค

3. ปัญหาด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาสำคัญในเรื่องนี้ คือ ปัญหาเรื่องรายได้ของท้องถิ่นซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากภาษีดังนี้ ภาษีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์ ภาษีที่เป็นของรัฐบาล รัฐบาลจัดเก็บเพิ่มและจัดสรรให้แก่ท้องถิ่น เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต และภาษีที่เป็นของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ปัญหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานคือข้าราชการท้องถิ่นเป็นผู้รับนโยบายของผู้บริหารไปปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายกำหนดให้องค์กรบริหารงานบุคคลของท้องถิ่นแต่ละรูปแบบแตกต่างกัน ทำให้ไม่เอื้ออำนวยต่อการหมุนเวียนและมีความเหลื่อมล้ำกันในความก้าวหน้า

5. ปัญหาด้านการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการปกครองท้องถิ่นคือต้องให้คนในท้องถิ่นตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองภายในกรอบของกฎหมาย รัฐหรือผู้แทนของรัฐเข้าไปกำกับดูแลเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือประเทศชาติโดยรวม แต่การปกครองท้องถิ่นไทยในอดีต ข้าราชการส่วนภูมิภาคจะเข้าไปมีบทบาทในฐานะผู้ควบคุมหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยปฏิบัติงานเป็นผู้บริหารหรือพนักงานขององค์กรส่วนท้องถิ่นอีกตำแหน่งหนึ่ง ทำให้การบริหารงานท้องถิ่นไม่มีอิสระเท่าที่ควร และมุ่งเน้นตอบสนองนโยบายของส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคมากกว่าความต้องการในท้องถิ่น

6. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้นมีสมาชิกสภาท้องถิ่นมีคณะผู้บริหารแล้วประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติก็พบว่าไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนัก ซึ่งทำให้องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นขาดพลัง ขาดความร่วมมือและขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเองประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง

โกวิทช์ พวงงาม (2552, หน้า 413–415) ได้กล่าวถึงปัญหาของการปกครองท้องถิ่นไว้ตามกรอบของแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย 4 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ปัญหาอุปสรรคมากมาย ประเด็นปัญหาสำคัญก็คือ แม้ว่าทิศทางและแผนการกระจายอำนาจจะถูกกำหนดไว้อย่างเป็นระบบ แต่กระบวนการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่จากส่วนราชการต่างๆ ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลับดำเนินไปอย่างไร้ระเบียบ ซึ่งประเด็นสำคัญปัญหาได้แก่

1.1 การถ่ายโอนภารกิจที่เกิดขึ้นยังคงเป็นไปอย่างจำกัด ทั้งนี้จะกระจุกตัวอยู่เฉพาะภารกิจในกลุ่มโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมคุณภาพชีวิต อีกทั้งกิจกรรมที่มีการถ่ายโอนจริงก็จำกัดเฉพาะในบางกิจกรรมเท่านั้น เช่น การก่อสร้างและบำรุงรักษาถนน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โครงการอาหารเสริมนมและอาหารกลางวัน การสงเคราะห์เบี้ยผู้สูงอายุ เป็นต้น

1.2 การถ่ายโอนภารกิจยังไม่เป็นไปอย่างสอดคล้องระหว่างภารกิจ งบประมาณ บุคลากร แนวปฏิบัติ และวัสดุอุปกรณ์ เป็นผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินกิจกรรมที่มีการถ่ายโอนได้เนื่องจากข้อจำกัดในด้านทรัพยากร อีกทั้งในหลายกิจกรรม แม้ว่าท้องถิ่นจะมีความพร้อมในการจัดทำ แต่ก็พบว่ายังขาดการแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้ท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจในกิจกรรมนั้นๆ ได้อย่างเต็มที่

1.3 กระบวนการถ่ายโอนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากส่วนราชการผู้ถ่ายโอนเป็นอย่างมาก แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหาว่า ส่วนราชการต่างๆ มักจะถ่ายโอนให้เฉพาะภารกิจหน้าที่ แต่ในด้านวัสดุ แนวปฏิบัติ ตลอดจนข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลับมิได้มีการส่งมอบอย่างเป็นระบบระเบียบ อันนำไปสู่ปัญหาการจัดทำภารกิจนั้นๆ

2. ปัญหาในการจัดระบบบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาสำคัญได้แก่ การขาดการบูรณาการระหว่างแผนการกระจายอำนาจกับทิศทางการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินทั้งระบบ เป็นผลให้สถานะของการซบเซาและแข่งขันในเชิงระบบบริหารราชการแผ่นดินทั้งระบบ เป็นผลให้สถานะของการซบเซาและแข่งขันในเชิงบทบาทระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการต่างๆ ยังคงดำเนินอยู่ต่อไป เนื่องจากทิศทางที่ปรากฏในแผนการกระจายอำนาจย่อมหมายถึงการลดขนาดและถอนตัวเองออกไปของส่วนราชการต่างๆ แต่ในทางการปฏิบัติ ทิศทางการปฏิรูประบบบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังแสดงให้เห็นว่าส่วนราชการต่างๆ จะยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญในพื้นที่การบริหารปกครองนอกศูนย์กลางต่อไป เช่น การสร้างระบบบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ ในด้านหนึ่งแม้ว่าจะเป็นความ

พยายามแก้ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจที่เป็นไปอย่างกระจัดกระจาย (Fragmented centralism) แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็เท่ากับเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการปกครองท้องถิ่น โดยรัฐ (Local state government) ให้คงอยู่ควบคู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการกระจายอำนาจ และการจัดระบบการบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่นนั้น ส่วนสำคัญอยู่ที่บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ และสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ ในอันที่จะผลักดันกระบวนการถ่ายโอนทรัพยากรต่างๆ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามแผนและขั้นตอนที่กำหนดไว้ แต่ในปัจจุบัน องค์กรสำคัญดังกล่าวกลับต้องพบปัญหาอุปสรรคทั้งในเชิงสถาบัน ซึ่งต้องอิงแอบและอาศัยความร่วมมือและผลักดันจากรัฐบาลที่ส่วนกลางค่อนข้างมาก รวมถึงปัญหาในองค์กร ซึ่งยังคงมีบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหารค่อนข้างจำกัด เป็นผลให้การทำงานไปอย่างยากลำบาก

4. ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการในการให้บริการสาธารณะ ภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน มักจะให้ความสำคัญกับเรื่องการถ่ายโอนภารกิจ แต่ยังขาดความสนใจอย่างเพียงพอต่อเรื่องวิธีการในการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ ภายใต้ข้อกำหนดในปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังคงมีช่องทางในการจัดทำภารกิจค่อนข้างจำกัด โดยมากมักจะเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะต่างๆ ด้วยตนเอง ผ่านการใช้ทรัพยากรทางการบริหารภายในองค์กรของตนเองเป็นหลัก แต่ภายใต้สภาพแวดล้อมทางการบริหารในยุคปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทางเลือกใหม่ๆ ในการจัดหาบริการสาธารณะให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับการบริการสาธารณะให้เกิดขึ้น และที่สำคัญ จะเป็นการป้องกันปัญหาอาการของการเติบโตไปสู่ความเป็นระบบราชการ (Bureacrization) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นกับระบบราชการส่วนกลาง นอกจากปัญหาตามกรอบของแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจทั้ง 4 ประการข้างต้นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีปัญหาพื้นฐานที่เห็นว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการบริหารสาธารณะอีกอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

4.1 ปัญหาการแทรกแซงการทำงานของรัฐบาลและการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง เช่น การให้หน่วยงานของรัฐบาลกลางและราชการส่วนภูมิภาคเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะแทนท้องถิ่นหรือชุมชนในท้องถิ่น การกำกับดูแลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น ปัญหาด้านการเงิน การคลังและการให้เงินอุดหนุน เป็นต้น

4.2 ปัญหาความเพิกเฉยในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในท้องถิ่น

4.3 ปัญหาของผู้แทนของประชาชนในท้องถิ่น ไม่ตระหนักหน้าที่ของตนผู้แทนท้องถิ่น แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง การเล่นพรรคเล่นพวก การทุจริต เป็นต้น

ประชัน คะเนวัน (2553, หน้า 76 - 80) ได้กล่าวถึงปัญหาของการปกครอง ไว้ดังนี้

1. ปัญหาด้านโครงสร้างท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบไม่สอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเทศบาลซึ่งทำให้การฝึกฝนเรียนรู้การปฏิบัติงาน การตรวจสอบตามหลักการถ่วงดุลอำนาจ การไต่เต้าการเมืองของท้องถิ่นสู่ในระดับสูงขึ้น จึงเป็นเรื่องของคุณสมบัติเฉพาะตัวมากกว่าหลักการทั่วไป และขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

2. อำนาจหน้าที่ส่วนใหญ่จึงตกเป็นของรัฐทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นดำเนินการในรูปแบบกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรอื่นของรัฐ เช่น รัฐบาลไปอุดบ่อน้ำทำถนนลาดยาง ทำสะพาน คูแฉกคลอง ชุดห้วยหนอง รักษาพยาบาล เป็นต้น ทั้งๆ ที่อำนาจหน้าที่เหล่านั้นควรจะเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนรัฐบาลก็ควรที่จะดูแลในเรื่องใหญ่ ๆ เช่น การป้องกันประเทศ เงินตรา การต่างประเทศ เศรษฐกิจระดับมหภาค เป็นต้น กล่าวโดยสรุปท้องถิ่นมีอำนาจน้อยมากในขณะที่รัฐบาลมีอำนาจมากขึ้น

3. การคลัง จะครอบคลุมทั้งรายได้ รายจ่าย และเงินกู้ แต่ที่เป็นปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย คือ รายได้ไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่ ดังนั้น การบริหารงานของการปกครองท้องถิ่นไทยจึงต้องอาศัยเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ปัญหาการคลังท้องถิ่น ดังนี้

3.1 การพึ่งงบประมาณจากส่วนกลาง ทำให้ส่วนกลางมีอำนาจในการกำหนดนโยบายให้ท้องถิ่น ทำตามนโยบายที่กำหนดมาในระดับชาติ แทนที่จะเป็นความคิดริเริ่มและความต้องการของท้องถิ่นเอง

3.2 แหล่งรายรับประจำ ยังไม่ได้สัดส่วนกับหน้าที่ที่ควรจะทำรายได้ที่มีอยู่ไม่สามารถสร้างความเจริญหรือพัฒนาได้เต็มที่ งาน/โครงการสำคัญบางอย่างต้องรองบประมาณอื่นสนับสนุน เมื่อหน่วยการปกครองท้องถิ่น ไม่มีรายได้คงที่ จะสร้างผลงานให้เป็นที่ศรัทธาของประชาชนได้ผลที่ตามมา คือ ขาดความร่วมมือจากประชาชน

3.3 การปรับปรุงแก้ไขอัตราภาษีหรือค่าธรรมเนียม หรือการริเริ่มเก็บภาษีชนิดใหม่ที่เป็นไปอย่างล่าช้า และกระบวนการในการเก็บภาษียังมีข้อบกพร่อง ขาดแคลนเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ

3.4 รายได้สำคัญของการคลังท้องถิ่น คือภาษีอากร แต่ภาษีอากรเป็นรายได้ที่สำคัญทั้งของรัฐบาลและท้องถิ่น ภาษีที่เก็บได้ในภูมิภาคและท้องถิ่นต่างๆ ที่มีการกำหนดอัตราส่วนไว้อย่างแน่นอนแล้ว และในทางปฏิบัตินั้นเป็นไปด้วยความล่าช้า ซึ่งรวมไปถึงการให้เงินอุดหนุน

4. การบริหารงานบุคคล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมี 4 รูปแบบ คือ เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยมีพนักงานและข้าราชการส่วนท้องถิ่นประมาณ 70,000 คน ในการบริหารงานบุคคลดังกล่าวจะใช้ระบบแยกการดูแลออกจากกัน คือคณะกรรมการข้าราชการส่วนจังหวัด (ก.จ.) ดูแลข้าราชการ องค์การบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.) ดูแลพนักงานเทศบาล พนักงานเมืองพัทยา และพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร (ก.ก.) ดูแลข้าราชการกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ระบบการบริหารงานบุคคลดังกล่าว ไม่ตัดเชื่อมกับข้าราชการพลเรือนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ความไม่มั่นคงในอาชีพของเจ้าหน้าที่หน่วยการปกครองท้องถิ่น จึงไม่สามารถดึงดูดคนที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาทำงานได้ดีเท่าเทียมกับข้าราชการพลเรือน

5. การกำกับดูแล ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายจึงไม่มีความจำเป็นอิสระอย่างมลรัฐแต่ประการใด แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ “การกำกับดูแล” ไม่ใช่ “การบังคับบัญชา” รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ จึงมิใช่ผู้บังคับบัญชาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นการตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ ความหลากหลายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่มี

6. การมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นน้อยมาก มีการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย เช่น การตรวจสอบ การติดตาม การรับแจ้งข่าวสาร เป็นต้น

7. ทศนคติของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอดีตประชาชนไม่ค่อยสนใจการเมืองท้องถิ่นมากนัก เพราะบุคลากรในองค์กรก็ไม่ได้รับการยกย่องเหมือนกับหน่วยงานราชการอื่นๆ มิได้แสดงบทบาทหน้าที่ของประชาชน ให้ประชาชนได้เห็นว่า เป็นผู้รับผิดชอบดูแลการปกครองในเขตนั้นๆ จึงทำให้ประชาชนขาดความสนใจ แม้แต่การตรวจสอบจึงไม่มี ตลอดถึงงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนก็ไม่ได้รับรู้

กล่าวโดยสรุป จากปัญหาข้างต้นจะเห็นว่าการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้ทางการเมือง รู้ถึงความสำคัญกับเรื่องการค้าขาย ionic การกิจ แต่ก็ยังขาดความสนใจอย่างเพียงพอต่อเรื่องวิธีการในการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ ภายใต้ข้อกำหนดในปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังคงมีช่องทางในการจัดทำภารกิจค่อนข้างจำกัด โดยมากมักจะเน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะต่างๆ ด้วยตนเอง ผ่านการใช้ทรัพยากรทางการบริหารภายในองค์กรของตนเองเป็นหลัก

แต่ภายใต้สภาพแวดล้อมทางการบริหารในยุคปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทางเลือกใหม่ๆ ในการจัดหาบริการสาธารณะให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับการบริการสาธารณะให้เกิดขึ้น

รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบันประเทศไทยได้จัดรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นออกเป็น 5 รูปแบบ คือ เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยการบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ฉะนั้นจึงขอแนะนำการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลมากล่าวดังนี้

การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

เทศบาล เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในประเทศไทยปัจจุบัน การปกครองรูปแบบเทศบาลเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นดำเนินการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในปี พ.ศ. 2476 โดยมีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 มีการยกฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลหลายแห่ง ต่อมาได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับเทศบาลหลายครั้ง จนในที่สุดได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ยกเลิกพระราชบัญญัติเดิม ทั้งหมดขณะนี้ยังมีผลบังคับใช้ซึ่งมีการแก้ไขครั้งสุดท้าย โดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2543 โดยมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังนี้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2546, หน้า 20 - 32) การศึกษาปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทย การมองย้อนไปในอดีตและความพยายามในอดีตในทางที่ดีมาปรับใช้หรือเป็นแบบอย่างสำหรับปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ดังการศึกษาถึงความเป็นมาเกี่ยวกับเทศบาลของประเทศไทยก็เพื่อจะได้นำส่วนที่ดีมาใช้และยังจะมีส่วนช่วยทำให้เข้าใจเทศบาลไทยมากขึ้นด้วยได้แบ่งยุคของวิวัฒนาการเป็น 2 ยุคด้วยกัน ได้แก่

1. ยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ พุทธศักราช 2461 (พ.ศ. 2465 – 2475) รัชกาลที่ 6 ทรงริเริ่มการบริหารงานตามแนวคิดเทศบาลในเขตพระราชวังในปีพุทธศักราช 2461 เรียกว่า “คูสิตธานี” โดยให้ข้าราชการของพระองค์ดำรงตำแหน่งเป็นฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้านมีพรรคการเมืองและหนังสือพิมพ์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 ทรงจัดตั้งคณะกรรมการจัดการประชาภิบาลหรือเทศบาล เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2470 มีหน้าที่ศึกษาดูงาน การบริหารท้องถิ่นตามหัวเมืองและประเทศเพื่อนบ้านแล้วทำรายงานเสนอเพื่อจัดตั้งเทศบาล หลังจากคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติเทศบาลแล้วเสร็จ พระองค์ทรงให้กรมร่างกฎหมายพิจารณา เมื่อวันที่

2 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2473 แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศในปี พุทธศักราช 2475 พระราชบัญญัติจึงตกไป

2. ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ พุทธศักราช 2475 (พ.ศ. 2475 – 2545) ในปีพุทธศักราช 2476 รัฐบาลภายใต้การนำของคณะราษฎรประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2476 แบ่งการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็นราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเดียวของประเทศ และในปีเดียวกันได้จัดตั้งการบริหารท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลขึ้น โดยตรากฎหมายฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2476 กำหนดให้เทศบาลมี 3 ประเภท คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร รูปแบบเทศบาลได้รับการปรับปรุงเสมอมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและให้สอดคล้องกับกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

นับแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2476 เป็นต้นมาได้มีการยกเลิก ประกาศใช้และแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 14 ครั้ง สำหรับกฎหมายที่ใช้อยู่ทุกวันนี้ คือ พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2546 และในฉบับที่ 11 เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตเทศบาลเลือกจะใช้รูปแบบ สภาเทศบาล และคณะเทศมนตรีหรือรูปแบบสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนด้วยการทำประชามติ อีกทั้งเทศบาลที่หมดวาระไปแล้วต้องจัดให้มีการเลือกตั้งนายกโดยตรงอีกด้วย

หลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาลไว้ว่าเมื่อท้องถิ่นใดมีสภาพอันสมควรยกฐานะเป็นเทศบาลให้จัดตั้งเทศบาลนั้น ๆ เป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือเทศบาลนคร ให้เทศบาลเป็นทบวงการเมือง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น (มาตรา 17) ทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดให้จัดตั้งเทศบาลขึ้นได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. เทศบาลตำบล กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาลตำบลไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้

- 1.1. เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองหนาแน่นพอสมควร
- 1.2. มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด
- 1.3. มีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล

2. เทศบาลเมือง กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาลเมืองไว้ ดังนี้

- 2.1 ท้องที่ที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้

โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบ

2.2 ส่วนท้องที่ที่มีไข่ที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง
ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

- 2.2.1 เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คน ขึ้นไป
- 2.2.2 ราษฎรอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คน ต่อตารางกิโลเมตร
- 2.2.3 มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด
- 2.2.4 มีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

3. เทศบาลนคร กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาลนครไว้ ดังนี้

- 3.1 เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 50,000 คน ต่อตารางกิโลเมตร
- 3.2 ราษฎรอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คน ต่อตารางกิโลเมตร
- 3.3 มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด
- 3.4 มีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร

องค์ประกอบของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดองค์ประกอบของเทศบาลไว้ ดังนี้

1. สภาเทศบาล

สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามจำนวน ดังนี้

- 1.1 สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 12 คน
- 1.2 สภาเทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 18 คน
- 1.3 สภาเทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 24 คน

ทั้งนี้ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด และยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลที่มีอยู่ (มาตรา 15 วรรคหนึ่งและวรรคสาม แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 10)

สมาชิกสภาเทศบาลมีบทบาทหน้าที่

พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสภาเทศบาล ดังนี้

1. การตราเทศบัญญัติ เทศบัญญัติ คือ กฎข้อบังคับของท้องถิ่นซึ่งมีผลใช้บังคับได้เฉพาะในเขตเทศบาลนั้น ๆ เท่านั้น โดยสภาบัญญัติเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตราเทศบัญญัติโดย

ไม่ขัดหรือแย้งต่อดัวยบทกฎหมายว่าด้วยดัวยบทกฎหมาย ในกรณีดังต่อไปนี้เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ของเทศบาลที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้เทศบาลตราเทศบัญญัติหรืออำนาจตราเทศบัญญัติเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนั้น

2. การตั้งกระทู้ถาม ในที่ประชุมสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลมีสิทธิตั้งกระทู้ถามนายกเทศมนตรีหรือรองนายกเทศมนตรีในข้อความใดๆ อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้แต่ นายกเทศมนตรีหรือรองนายกเทศมนตรีมีสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้น ยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของเทศบาล (มาตรา 31) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 17)

3. การตั้งกรรมการ สภาเทศบาลมีอำนาจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญของสภาเทศบาลเพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาล แล้วรายงานต่อสภาเทศบาล

4. ในการตั้งคณะกรรมการวิสามัญข้างต้น นายกเทศมนตรีมีสิทธิเสนอชื่อบุคคลผู้เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิก เพื่อให้สภาเทศบาลแต่งตั้งเป็นกรรมการในคณะกรรมการวิสามัญได้ไม่เกิน 1 ใน 4 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดคณะกรรมการที่สภาเทศบาลตั้งขึ้นข้างต้นจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้ (มาตรา 32) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 มาตรา 9)

5. การเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุม สภาเทศบาล สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกเท่าที่ไม่อยู่มีสิทธิเข้าชื่อเสนอยุติติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมสภาเทศบาล เพื่อให้นายกเทศมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการเทศบาลโดยไม่มีการลงมติ ยุติติดังกล่าวให้ยื่นต่อประธานสภาเทศบาล และให้ประธานสภาเทศบาลกำหนดวันสำหรับการอภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่เร็วกว่าห้าวัน และไม่ช้ากว่าสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับยุติติแล้วแจ้งให้นายกเทศมนตรีทราบ

2. นายกเทศมนตรี

เทศบาลให้มีนายกเทศมนตรีคนหนึ่ง ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา 48 ทวิ) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 มาตรา 25)

นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมาย
2. รับผิดชอบการบริหารราชการของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับเทศบัญญัติและนโยบาย

3. สั่งอนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล
4. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรี
5. วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
6. รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ
7. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้พระราชบัญญัติและกฎหมายอื่น
8. ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาลและเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาล

หน้าที่ของเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ และหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ นอกจากนั้น เทศบาลยังมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายเฉพาะอื่น ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่จะต้องปฏิบัติและหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งแบ่งตามฐานะเทศบาล โดยหน้าที่ของเทศบาลตำบลมีดังต่อไปนี้

1. หน้าที่บังคับหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย มาตรา 50 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 มาตรา 10 แก้ไขเพิ่มเติม (7) และแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 มาตรา 11 โดยเพิ่มเติมความใน (8) และ (9) เทศบาลตำบลมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้
 - 1.1 รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
 - 1.2 ให้มีบำรุงรักษาทางบกทางน้ำ
 - 1.3 รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
 - 1.4 ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
 - 1.5 ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
 - 1.6 ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
 - 1.7 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
 - 1.8 บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
 - 1.9 หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล
2. ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมายเทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้ (มาตรา 51) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2511 มาตรา 3)
 - 2.1 ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา

- 2.2 ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- 2.3 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 2.4 ให้มีสุสาน และฌาปนสถาน
- 2.5 บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- 2.6 ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
- 2.7 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 2.8 ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- 2.9 เทศพาณิชย์

ภารกิจอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และพระราชบัญญัติแผนชั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดภารกิจของเทศบาลเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีภารกิจที่เกี่ยวข้องดังนี้
 - 1.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
 - 1.2 ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
 - 1.3 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
 - 1.4 การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่น ๆ
 - 1.5 การสาธารณสุขการ
 - 1.6 การควบคุมอาคาร
2. ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีภารกิจที่เกี่ยวข้องดังนี้
 - 2.1 รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ
 - 2.2 ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
 - 2.3 ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
 - 2.4 การสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมการพัฒนาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

- 2.5 ให้มีโรงฆ่าสัตว์ หรือการจัดให้มีการควบคุมการฆ่าสัตว์
- 2.6 ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
- 2.7 การจัดการศึกษา
- 2.8 การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- 2.9 การจัดให้มีและบำรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 2.10 การส่งเสริมกีฬา

- 2.11 การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- 2.12 การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน / สังคมและรักษาความสงบ มีภารกิจที่เกี่ยวข้องดังนี้
 - 3.1 การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
 - 3.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
 - 3.3 การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - 3.4 การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ
 - 3.5 การผังเมือง
 - 3.6 การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
 - 3.7 การดูแลรักษาที่สาธารณะ
 - 3.8 การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
4. ด้านพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว มีภารกิจที่เกี่ยวข้องดังนี้
 - 4.1 การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
 - 4.2 บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
 - 4.3 เทศพาณิชย์
 - 4.4 การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
 - 4.5 การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
 - 4.6 การส่งเสริมการท่องเที่ยว
5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
 - 5.1 การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
 - 5.2 การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
 - 5.3 การจัดการ การบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน
6. ด้านสนับสนุนการปฏิบัติการ มีภารกิจที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
 - 6.1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
 - 6.2 ให้มีเครื่องใช้ดับเพลิง
 - 6.3 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

6.4 กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ

พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดโครงสร้างส่วนราชการของเทศบาลไว้ดังนี้

1. สำนักปลัดเทศบาล มีหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผน และนโยบายของเทศบาล ทั้งมีหน้าที่เป็นเลขานุการของสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี เกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการ งานประชาสัมพันธ์ งานนิติกร งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งานทะเบียนราษฎร ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่มีได้กำหนดไว้เป็นงานของหน่วยงานใด
2. กองคลัง มีหน้าที่เกี่ยวกับเงินและบัญชี การจัดเก็บภาษีต่างๆ เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย ฯลฯ ควบคุมดูแลพัสดุและทรัพย์สินของเทศบาลตลอดจนงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเงินที่มีได้กำหนด ไว้เป็นงานของส่วนใดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย
3. กองช่าง มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานโยธา งานบำรุงรักษาทางบกทางน้ำ สวนสาธารณะ งานสำรวจและแบบแผน งานสถาปัตยกรรม การผังเมือง และงานสาธารณูปโภค งานควบคุมการก่อสร้างอาคารเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง งานเกี่ยวกับไฟฟ้าหรืองานอื่นที่ได้รับมอบหมาย
4. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่แนะนำช่วยเหลือด้านการเจ็บป่วยของประชาชน การป้องกันและระงับโรคติดต่อ การสุขาภิบาล การรักษาความสะอาด งานสัตวแพทย์ ตลาดสาธารณะ สุสาน และฌาปนสถานสาธารณะ ตลอดจนควบคุมการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของประชาชน เช่น การแต่งผม การจำหน่ายอาหาร เป็นต้น ซึ่งรวมเรียกว่า การประกอบการค้าอันอาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน รวมทั้งงานสาธารณสุขอื่น ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายหรืองานที่ได้รับมอบหมาย
5. กองการศึกษา มีหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในด้านการศึกษา งานศาสนาและประเพณีท้องถิ่น และนันทนาการ ตลอดจนงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
6. กองวิชาการและแผนงาน มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนงานหรือโครงการ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานโครงการต่างๆ จัดทำงบประมาณของเทศบาลและงานประชาสัมพันธ์
7. กองสวัสดิการสังคม มีหน้าที่เกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนา
8. หน่วยงานตรวจสอบภายใน มีหน้าที่ตรวจสอบการจัดทำ การเบิกจ่ายงบประมาณ

สรุปได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยได้จัดรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นออกเป็น 5 รูปแบบ คือ เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยมีหน้าที่แตกต่างกันไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีการกำหนดโครงสร้างส่วนราชการแตกต่างกันไป โดยแบ่งตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2496 ได้กำหนดโครงสร้างไว้ดังนี้ สำนักปลัดเทศบาล กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม กองการศึกษา กองวิชาการและแผน กองสวัสดิการสังคม หน่วยงานตรวจสอบภายใน

บริบทของเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

เทศบาลตำบลห้วยหิน (2558, หน้า 6 - 18) ได้รับการจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลห้วยหินตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหินอำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นเทศบาลตำบลห้วยหิน ตามประกาศ ณ วันที่ 15 กรกฎาคม 2551 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2551 เป็นต้นไป ด้วยพื้นที่ 63 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของตำบลห้วยหิน

ลักษณะที่ตั้ง

เทศบาลตำบลห้วยหิน ตั้งอยู่เลขที่ 99 หมู่ที่ 15 บ้านใหม่พัฒนา ตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งหมด 19 หมู่บ้าน ของตำบลห้วยหินมีพื้นที่ 63 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับตำบลเสาดิเียว อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ และตำบลหนองขาม อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยมีแนวเขต เริ่มต้นจากกึ่งกลางลำห้วยนมวก อยู่ทางทิศ ตะวันตกเฉียงใต้ของบ้านหนองเต่า ตำบลเสาดิเียว ประมาณ 2.5 กิโลเมตร บริเวณพิกัด TB 386518 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ตรงไปผ่านเหนือหนองกระท้อ ตัดลำห้วยคลองตะโก บริเวณพิกัด TB 409495 ตัดไปตามไร่มัน ถึงกึ่งกลางทางโค้งของถนนสายหนองกี่ - ลำปลายมาศ (ทางหลวงสาย 2166) บริเวณพิกัด TB 244473 ตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตัดถนนสาย บ้านห้วยหิน บ้านโนนศรีคูณ บริเวณพิกัด TB 435468 ผ่านลำห้วยหินบริเวณพิกัด TB 472458 ไปตามทุ่งนาผ่านลำห้วยน้ำจานบริเวณพิกัด TB 479453 สิ้นสุดที่ทางเดิน (ถนนลูกรัง) ที่แยกจาก ถนนสายบ้านหนองปรือ - บ้านโนนกระสัง ตำบลสระแก้วบริเวณพิกัด TB 487439 รวมระยะ ทางด้านทิศเหนือประมาณ 3.8 กิโลเมตร

ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลสระทองและตำบลสระแก้ว อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากกึ่งกลางทางถนนดินถนนลูกรัง ที่แยกจากถนนสายบ้านหนองปรือ

บ้านโนนกระสัง ตำบลสระแก้ว บริเวณพิกัด T B 48743 ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตัดทุ่งนา ถึงถนนลูกรังสายบ้านโนนกระสังบ้านห้วยหิน บริเวณพิกัด T B 480426 ตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านทุ่งนาตัดถนนสายบ้านร้อนทอง บ้านโนนสูงน้อย บริเวณพิกัด T B 458422 ตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านถนนสายบ้านโนนสำราญ บ้านกระเบื้อง บริเวณพิกัด T B 430403 สิ้นสุดที่กิ่งกลางลำห้วยหลวง บริเวณพิกัด T B 425401 รวมระยะทางด้านทิศตะวันตกออกประมาณ 6.4 กิโลเมตร

ทิศใต้ ติดต่อดำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ และตำบลโคกสูง อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากกิ่งกลางลำห้วยหลวง บริเวณพิกัด T B 425401 ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ตามลำห้วยหลวงตัดเส้นทางหลวง (สาย 2166)

อำเภอหนองกี่ – อำเภอลำปลายมาศ บริเวณพิกัด T B 417410 ถึงทางคนเดินห่างจากถนนสาย 2166 ระยะทางประมาณ 300 เมตร บริเวณพิกัด T B 414409 ตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผ่านไร่มันและทุ่งนาตามเส้นแบ่งเขตอำเภอจักราช – อำเภอหนองหงส์ และตามกิ่งกลางลำห้วยโพธิ์ทอง ถึงบริเวณพิกัด T B 340439 ตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือผ่านทุ่งนาถึงทิศตะวันตกของหนองไทร ตัดตรงขึ้นไปทางทิศเหนือถึงสามแยกกิ่งกลางทางคนเดิน บริเวณพิกัด T B 366454 ตัดตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือแนวเขตแบ่งจังหวัดนครราชสีมา – จังหวัดบุรีรัมย์ บริเวณพิกัด T B 366454

ทิศตะวันตกติดต่อดำบลหนองขาม และตำบลคลองเมือง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา โดยมีแนวเขตเริ่มต้นจากกิ่งกลางถนนลูกรังสายบ้านโนนจิว – บ้านสวน ห่างจากบ้านโนนจิวระยะทางประมาณ 6.5 กิโลเมตร บริเวณพิกัด T B 259480 ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตามเส้นแบ่งแนวเขตอำเภอจักราช – อำเภอหนองหงส์ ถึงกิ่งกลางลำห้วยฉมวก บริเวณพิกัด T B 377498 ตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตามลำห้วยฉมวก สิ้นสุดที่ทางคนเดินลูกรังสายบ้านหนองเต่า – ห้วยฉมวก บริเวณพิกัด T B 386518 รวมระยะทางด้านทิศตะวันตกประมาณ 5.2 กิโลเมตร

ประชากรจำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินข้อมูล ณ วันที่ 20 พฤษภาคม 2577 มีจำนวนทั้งสิ้น 9,730 คนแยกเป็นชาย 4,906 คน หญิง 4,824 คน จำนวนบ้านทั้งสิ้น 2,321 หลังคาเรือนจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 7,362 คนเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่รวมทั้งหมดจะมีค่าประมาณ 153.52 คน/ตารางกิโลเมตรแยกตามหมู่บ้านได้ดังนี้

ตาราง 2.1

แสดงจำนวนหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากรแยกชาย หญิง

ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น	จำนวนราษฎร		
			ชาย	หญิง	ทั้งสิ้น
1	บ้านห้วยหิน	160	318	340	658
2	บ้านโคกกลาง	197	395	387	782
3	บ้านสระมะค่า	134	229	275	504
4	บ้านโพธิ์ทอง	123	280	251	531
5	บ้านหนองเพชร	152	298	283	581
6	บ้านโพธิ์เงิน	145	317	314	631
7	บ้านโนนจิว	168	301	316	617
8	บ้านโนนสำราญ	154	347	327	674
9	บ้านไผ่สมบูรณ์	120	256	250	506
10	บ้านโคกล่าม	146	373	354	727
11	บ้านโพธิ์พัฒนา	61	140	113	253
12	บ้านศิลาทอง	97	195	199	394
13	บ้านสวน	123	75	253	528
14	บ้านร้อนทอง	71	198	172	370
15	บ้านใหม่พัฒนา	84	153	157	310
16	บ้านประชาสรรค์	112	240	230	470
17	บ้านโพธิ์ศรี	92	233	241	474
18	บ้านหนองหว้าพัฒนา	105	206	224	430
19	บ้านเพชรสมบูรณ์	77	152	138	290
16	บ้านประชาสรรค์	112	240	230	470
17	บ้านโพธิ์ศรี	92	322	241	474

ที่มา : เทศบาลตำบลห้วยหิน (2558, หน้า 7)

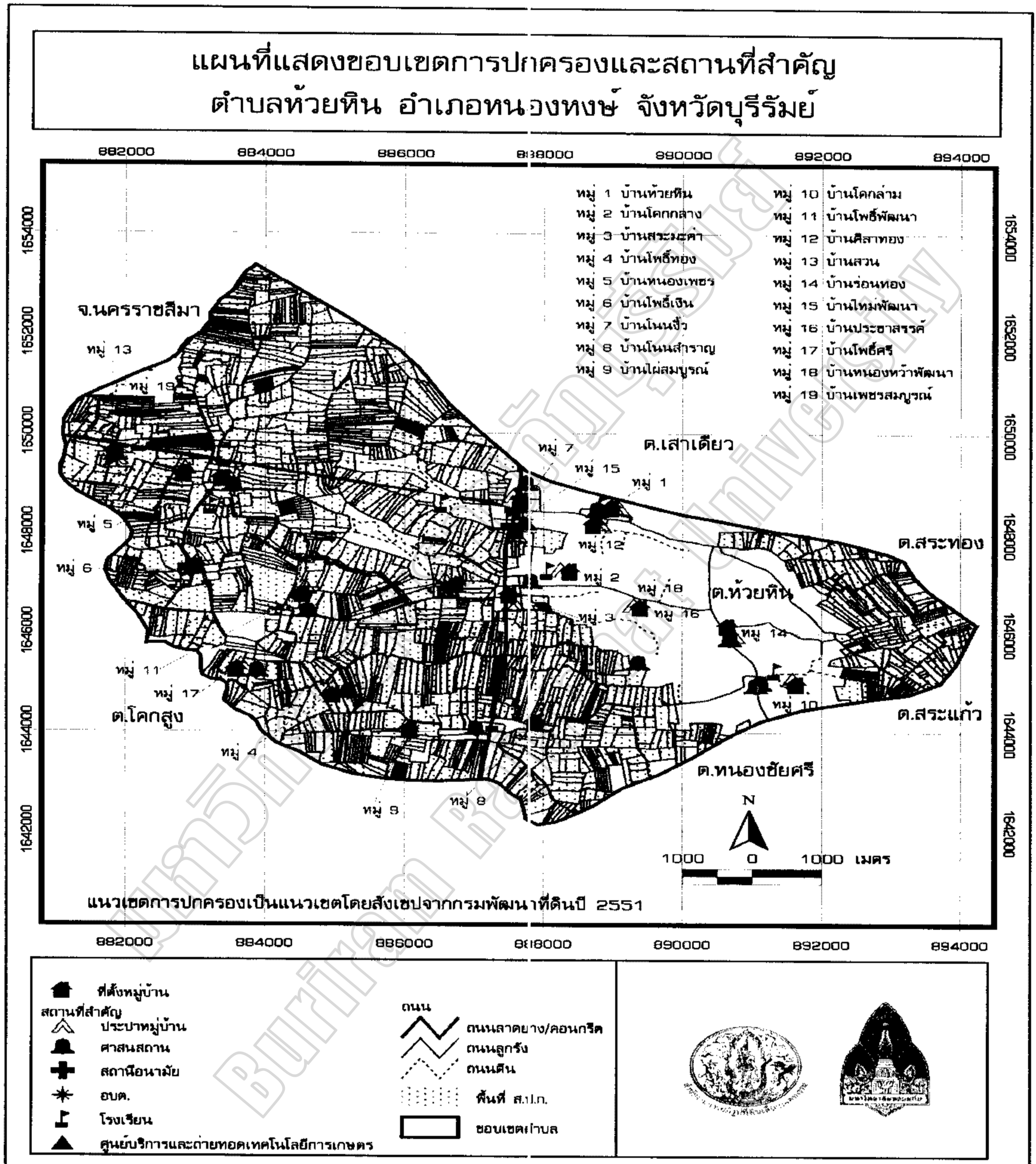
ด้านผู้สูงอายุ

ตาราง 2.2

แสดงจำนวนผู้สูงอายุแต่ละช่วงปี

หมู่ที่	บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนผู้สูงอายุ
1	บ้านห้วยหิน	658	91
2	บ้านโคกกลาง	732	125
3	บ้านสระมะค่า	534	56
4	บ้านโพธิ์ทอง	531	62
5	บ้านหนองเพชร	531	55
6	บ้านโพธิ์เงิน	631	64
7	บ้านโนนจิว	617	75
8	บ้านโนนสำราญ	674	74
9	บ้านไผ่สมบูรณ์	506	66
10	บ้านโคกลำม	727	64
11	บ้านโพธิ์พัฒนา	253	23
12	บ้านศิลาทอง	394	60
13	บ้านสวน	528	85
14	บ้านร้อนทอง	370	49
15	บ้านใหม่พัฒนา	310	30
16	บ้านประชาสรรค์	470	67
17	บ้านโพธิ์ศรี	474	53
18	บ้านหนองหว้าพัฒนา	430	54
19	บ้านเพชรสมบูรณ์	290	40
	รวม	9,730	1,193

ที่มา : ข้อมูลเบ็ยยังชีพผู้สูงอายุ/พิการ (2558, ไม่มีเลขหน้า)

ภาพ 2.2 แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองและสถานที่สำคัญ ตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
แหล่งที่มา : เทศบาลตำบลห้วยหิน (2558, หน้า 10)

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมการ

การคมนาคมขนส่งในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินในปัจจุบันนับว่าสะดวกขึ้นเพราะได้มีการพัฒนาถนนหนทางภายในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินทำให้การติดต่อระหว่างหมู่บ้านสะดวกโดยมีทางหลวงสายหนองก่ – ลำปลายมาศ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2166) และทางหลวงชนบทสายโนนจิว – อำเภอจักราช (ทางหลวงชนบทหมายเลข 4035) ตัดผ่านทำให้ติดต่อกับอำเภอใกล้เคียงได้สะดวกดังนี้

เทศบาลตำบลห้วยหิน	-	จังหวัดบุรีรัมย์	ระยะทาง 62 กิโลเมตร
เทศบาลตำบลห้วยหิน	-	อำเภอลำปลายมาศจังหวัดบุรีรัมย์	ระยะทาง 32 กิโลเมตร
เทศบาลตำบลห้วยหิน	-	อำเภอหนองกี่จังหวัดบุรีรัมย์	ระยะทาง 26 กิโลเมตร
เทศบาลตำบลห้วยหิน	-	อำเภอจักราชจังหวัดนครราชสีมา	ระยะทาง 29 กิโลเมตร
เทศบาลตำบลห้วยหิน	-	อำเภอหนองหงส์จังหวัดบุรีรัมย์	ระยะทาง 20 กิโลเมตร

นอกจากนี้เทศบาลตำบลห้วยหินยังมีเส้นทางลัดติดต่อกับอำเภอหนองหงส์ เป็นถนนลงภูกรังแดง ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร

การประปา

ระบบประปาในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาประมาณ 2,213 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 97.61 ของครัวเรือนทั้งหมดแหล่งน้ำดิบที่ใช้ผลิตน้ำประปา คือน้ำผิวดิน จำนวน 15 แห่ง ประปาบาดาล จำนวน 2 แห่ง และน้ำใต้ดิน

การไฟฟ้า

สำหรับการให้บริการประชาชนด้านกร ไฟฟ้าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคลำปลายมาศส่วนเทศบาลตำบลห้วยหินรับผิดชอบในการบำรุงรักษาซ่อมแซมและจัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์เฉพาะไฟฟ้าสาธารณะเพื่อให้แสงสว่างตามถนนตรอกซอยเท่านั้น

- จำนวนหลังคาเรือนที่ใช้ไฟฟ้าในเทศบาลตำบลห้วยหินประมาณ 2,287 หลังคาเรือน
- พื้นที่ที่ได้รับบริการ ไฟฟ้าในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินคิดเป็นร้อยละ 98.53 ของครัวเรือนทั้งหมด

การสื่อสาร

สำนักงานโทรศัพท์ลำปลายมาศตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลลำปลายมาศให้บริการโทรศัพท์แก่ประชาชนในเขตอำเภอลำปลายมาศและเขตอำเภอหนองหงส์ที่ทำการ ไปรษณีย์โทรเลข

(ไปรษณีย์อนุญาต) ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านโนนจิวให้บริการไปรษณีย์โทรเลขจำหน่ายไปรษณีย์อากร บริการธนาณัติพัสดุและตัวแลกเงินไปรษณีย์แก่ ประชาชนทั่วไป

ระบบเสียงตามสายเทศบาลตำบลห้วยหินยังไม่มียระบบเสียงตามสายที่จะให้บริการด้านข้อมูล ข่าวสารแก่ประชาชน โดยตรงแต่ถ้ามีข้อมูลข่าวสารของทางราชการก็จะขอความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว

ด้านเศรษฐกิจการเกษตรกรรม

ลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีดังนี้การเพาะปลูกมีการเพาะปลูกพืชที่สำคัญ คือการเพาะปลูกข้าวซึ่งมีการเพาะปลูกมากกว่าพืชชนิดอื่นพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบจึงเหมาะแก่ การปลูกข้าวนอกจากการปลูกข้าวแล้วยังมีการปลูกอ้อยยางพาราและพืชผักด้วยการปลูสดักมี การเลี้ยงสัตว์เพื่อการจำหน่าย เช่น สุกร ไก่ โค กระบือ

การพาณิชย์กรรมและบริการ

สถานประกอบการด้านพาณิชย์กรรมได้แก่

- สถานีบริการน้ำมัน	3	แห่ง
- ปั้มน้ำมัน(ปั้มหลอด)	6	แห่ง
- ร้านค้า	100	แห่ง
- โรงเรียนขนาดกลาง	4	แห่ง
- โรงเรียนขนาดเล็ก	16	แห่ง
- โรงทำขนมจีน	2	แห่ง
- โรงเลี้ยงหมู	16	แห่ง
- โรงเลี้ยงไก่	1	แห่ง
- ร้านเสริมสวย / แต่งผม	5	แห่ง

การท่องเที่ยว

สวนสาธารณะตั้งอยู่หมู่ที่ 6 บ้านโพธิ์เงินห่างจากที่สำนักงานเทศบาลตำบลห้วยหิน ประมาณ 7 กิโลเมตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กำลังได้รับการปรับปรุงให้เป็นสถานที่พักผ่อน หย่อนใจประจำตำบลห้วยหิน

ด้านสังคมหมู่บ้าน

ตาราง 2.3

แสดงรายชื่อหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ชื่อผู้ปกครอง	ตำแหน่ง
1	บ้านห้วยหิน	นายประเสริฐ แสงหม้อ	ผู้ใหญ่บ้าน
2	บ้านโคกกลาง	นางดวงพร คงบรรจง	ผู้ใหญ่บ้าน
3	บ้านสระมะค่า	นายสมชายเสนผาบ	ผู้ใหญ่บ้าน
4	บ้านโพธิ์ทอง	นายชาย เสนผาบ	กำนันตำบลห้วยหิน
5	บ้านหนองเพชร	นายสุบิน มุลละภา	ผู้ใหญ่บ้าน
6	บ้านโพธิ์เงิน	นายบุญเที่ยง สุกหอม	ผู้ใหญ่บ้าน
7	บ้านโนนจิว	นายวันดี ดวงศรี	ผู้ใหญ่บ้าน
8	บ้านโนนสำราญ	นางสาวสุนีย์ นารินทร์	ผู้ใหญ่บ้าน
9	บ้านไผ่สมบูรณ์	นายสุบัน สุกเพราะ	ผู้ใหญ่บ้าน
10	บ้านโคกล่าม	นายสนธยา ปัดตั้งธานัง	ผู้ใหญ่บ้าน
11	บ้านโพธิ์พัฒนา	นายอวยชัย รัตนนท์	ผู้ใหญ่บ้าน
12	บ้านศิลาทอง	นายถาวร สุกตานา	ผู้ใหญ่บ้าน
13	บ้านสวน	นายเชาวลิต พุฒบุรี	ผู้ใหญ่บ้าน
14	บ้านร้อนทอง	นายสุชาติ อภัยจิตร	ผู้ใหญ่บ้าน
15	บ้านใหม่พัฒนา	นายไพโรจน์ แซ่ตั้ง	ผู้ใหญ่บ้าน
16	บ้านประชาสรรค์	นายบุญถิ่น กองเกิด	ผู้ใหญ่บ้าน
17	บ้านโพธิ์ศรี	นายบุญทิวรัตนนท์	ผู้ใหญ่บ้าน
18	บ้านหนองหว้าพัฒนา	นายวิโรดิ มหาคพรม	ผู้ใหญ่บ้าน
19	บ้านเพชรสมบูรณ์	นายบุญส่ง สาคอนขวาง	ผู้ใหญ่บ้าน

ที่มา : เทศบาลตำบลห้วยหิน (2558, หน้า 11)

ด้านศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินมีวัด สำนักสงฆ์และที่พักสงฆ์ทั้งสิ้น 15 แห่งดังนี้

1. วัดห้วยหิน	ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยหิน	หมู่ที่ 1
2. วัดสระมะค่า	ตั้งอยู่ที่บ้าน โลกกลาง	หมู่ที่ 2
3. วัดโพธิ์สามัคคี	ตั้งอยู่ที่บ้าน โพธิ์พัฒนา	หมู่ที่ 11
4. วัดป่าศรีนางกุล	ตั้งอยู่ที่บ้าน โพธิ์ทอง	หมู่ที่ 4
5. วัดหนองเพชร	ตั้งอยู่ที่บ้านหนองเพชร	หมู่ที่ 5
6. วัดโพธิ์เงิน	ตั้งอยู่ที่บ้าน โพธิ์เงิน	หมู่ที่ 6
7. สำนักสงฆ์โพธิ์ปัญญา	ตั้งอยู่ที่บ้าน โพธิ์เงิน	หมู่ที่ 6
8. วัดโนนจิว	ตั้งอยู่ที่บ้าน โนนจิว	หมู่ที่ 7
9. วัดโนนสำราญ	ตั้งอยู่ที่บ้าน โนนสำราญ	หมู่ที่ 8
10. สำนักสงฆ์ไม้สำราญ	ตั้งอยู่ที่บ้าน โนนสำราญ	หมู่ที่ 8
11. วัดโคกล่าม	ตั้งอยู่ที่บ้าน โคกล่าม	หมู่ที่ 10
12. สำนักสงฆ์โคกโสน	ตั้งอยู่ที่บ้าน โคกล่าม	หมู่ที่ 10
13. วัดบ้านสวน	ตั้งอยู่ที่ บ้านสวน	หมู่ที่ 13
14. วัดร้อนทอง	ตั้งอยู่ที่ บ้านร้อนทอง	หมู่ที่ 14
15. วัดป่าโพธิ์ศรี	ตั้งอยู่ที่ บ้านโพธิ์ศรี	หมู่ที่ 17

ด้านวัฒนธรรม

มีภาษาถิ่น 2 ภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันภาษาถิ่นไทยโคราชซึ่งมีสำเนียง

คล้ายภาษาถิ่นไทยนางรองจะมีอยู่ที่หมู่ที่ 13 บ้านสวนนอกนั้นเป็นภาษาถิ่นไทยอีสานแม้จะใช้ภาษาถิ่นไทยต่างกันแต่ก็ยังมีประเพณีและวัฒนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเหมือนกับประเพณีท้องถิ่นอื่นๆดังนี้

1. ประเพณีสงกรานต์วันที่ 12 - 13 เมษายนของทุกปีจะมีการรดน้ำดำหัวประกอบขบวนแห่เทพีสงกรานต์
2. ประเพณีเข้าพรรษาวันเข้าพรรษาของทุกปีจัดให้มีขบวนแห่เทียนพรรษา
3. ประเพณีลอยกระทงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 จัดงานประเพณีลอยกระทงประกวดขบวนแห่นางนพมาศประกวดกระทง

ด้านการศึกษา

การจัดการศึกษาได้ดำเนินการตามโครงการถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโนนจิว, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองเพชร) ซึ่งปฏิบัติตามนโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 78 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2542 มาตรา 30 มีนโยบายถ่ายโอนการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยอายุ 3 ขวบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการในปีการศึกษา 2544 โดยสนับสนุนด้านวิชาการและครูผู้สอนเด็กให้ช่วยดำเนินการสอนต่อไปมีบุคลากรครูดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัยจำนวน 7 คนและมีเด็กปฐมวัยอายุ 3 ขวบในปีงบประมาณ 2557 มีจำนวน 168 คน (ศูนย์พัฒนาฯ หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7)

นันทนาการ / พักผ่อน

จำนวน 7 แห่งคือหมู่ที่ 1, หมู่ที่ 2, หมู่ที่ 4, หมู่ที่ 5, หมู่ที่ 8, หมู่ที่ 10, หมู่ที่ 15

ด้านสาธารณสุข

โรงพยาบาลจำนวน 2 แห่งคือ

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยหิน (โนนจิว) หมู่ที่ 7
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยหิน (โพธิ์เงิน) หมู่ที่ 6

ด้านแหล่งน้ำ

สระน้ำ	17	แห่ง
ลำห้วย	6	แห่ง
ฝาย	2	แห่ง
ประปาผิวดิน	15	แห่ง
ประปาบาดาล	3	แห่ง

กระบวนการบริหารงานบุคคล

ศักยภาพของเทศบาลตำบลห้วยหิน

จำนวนบุคลากร

พนักงานเทศบาลสามัญ จำนวน 24 คน และพนักงานจ้างมีจำนวน 13 คนรวมทั้งหมด 37 คน โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 สำนัก/กองดังนี้

1. สำนักปลัดเทศบาล
2. กองคลัง

3. กองช่าง
4. กองการศึกษา
5. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

นโยบายการพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลห้วยหิน (Strategies)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านบ้านเมืองน่าอยู่ ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 1.1 พัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐานและการผังเมือง
- 1.2 รักษาความสงบความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินตลอดจนความเป็นระเบียบ

เรียบร้อยของบ้านเมือง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 2.1 ส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี
- 2.2 ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ราษฎรที่ควรได้รับการช่วยเหลือ
- 2.3 ป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม
- 2.4 ส่งเสริมการประกอบอาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาการศึกษา กิจการนันทนาการและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 3.1 พัฒนาปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสนับสนุนพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
- 3.2 ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่งดงามของท้องถิ่น
- 3.3 ส่งเสริมกีฬาและนันทนาการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนาศักยภาพของคนและความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 4.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหมู่บ้าน
- 4.2 นำบริการไปสู่ประชาชนในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการพัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 5.1 สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5.2 ปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 6.1 แนวทางปรับปรุงและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

6.2 ส่งเสริมการเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ 7 ด้านการพัฒนาทางการเมืองการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา ดังนี้

- 7.1 พัฒนาและปรับปรุงอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน
- 7.2 พัฒนาบุคลากร
- 7.3 ปรับปรุงและพัฒนารายได้
- 7.4 ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากหัวข้อในการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้า ผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาไว้ในลักษณะใกล้เคียงพอสรุปได้ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

เกษญา บุญทา (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่โดยรวมอยู่ในระดับดี ร้อยละ 79.49 เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านร่างกายมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 68.95 ด้านจิตใจมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 82.93 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 85.20 และด้านสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 81.21 ผลการศึกษารังนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการกำหนดแนวทางให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือทำกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพแก่คนรุ่นหลัง

น้ำผึ้ง ทองศรี (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษพบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 1) ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดีมากที่สุดทั้งด้านเชิงวัตถุวิสัยและด้านเชิงจิตวิสัย 2) ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตไม่ต่างกัน 3) ผู้สูงอายุที่มีลักษณะการอยู่อาศัยต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับญาติมีคุณภาพเชิงวัตถุวิสัย

แตกต่างจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับคู่สมรส อาศัยอยู่กับบุตรหลาน และอาศัยอยู่คนเดียว ส่วนผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตแตกต่างจากผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ประดิษฐ์ สาลีงพวย (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ด้านร่างกาย ด้านสัมพันธภาพทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง การศึกษาครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดกิจกรรมการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี นำปัจจัยที่เหมาะสมมาส่งเสริมกิจกรรม ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกันให้เกิดประโยชน์ จัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่เหมาะสมตามสภาพของพื้นที่ ส่งเสริมอาชีพให้มีรายได้ จะทำให้การดำเนินงานด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น

ดวงใจ คำคง (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้สูงอายุในตำบลลำสินธุ์มีอายุเฉลี่ย 70.2 ปี (S.D. = 7.51) ครึ่งหนึ่งมีอายุ 60 – 69 ปี 2) คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 48.2 ระดับคุณภาพชีวิตรายด้าน อยู่ในระดับสูง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีด้านปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง 3) ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตพบว่า ปัจจัยด้านอายุและสถานภาพหม้ายมีผลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนสถานภาพสมรสมีผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ธาริน สุขอนันต์ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60 – 69 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีสถานภาพสมรสและยังอยู่ด้วยกัน เป็นผู้ว่างงานหรือไม่มีอาชีพ จะอยู่กับครอบครัวของบุตรหรือหลาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อยู่ระหว่าง 501 – 2,500 บาท ส่วนใหญ่ได้จากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ได้รับสวัสดิการกองทุนผู้สูงอายุและไม่มีภาระหนี้สิน
2. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านจิตใจและด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับดี ส่วนด้านร่างกายและด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง
3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ควรมีการแก้ปัญหาความไม่สะดวกในการไปรักษาพยาบาล หรือการให้มีคลินิกเคลื่อนที่เพื่อดูแลหรือส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในชุมชน แบบจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใกล้ชิดกันกับสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านมากขึ้น

วารุณี อุบล (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองเบตง ผลการศึกษาพบว่าระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองเบตง ในด้านร่างกายส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง สามารถพึ่งตนเองได้ในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน แม้ผู้สูงอายุบางคนจะมีโรคประจำตัวต้องรับประทานยาอย่างต่อเนื่องก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต และการทำงาน ด้านจิตใจส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ มีความสุขความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่พบว่ามีภาวะซึมเศร้า แม้ผู้สูงอายุบางส่วนจะมีความรู้สึกเหงาบ้าง ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในครอบครัว สำหรับผู้สูงอายุที่มีเศรษฐกิจเปราะบาง การเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมจะลดลง แต่ก็มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน รู้สึกว่าชีวิตตนเองยังมีความหมาย มีคุณค่าต่อตนเองบุตรหลานและคนอื่นๆ ด้านสภาพแวดล้อม พึ่งพอใจกับสภาพที่อยู่อาศัยซึ่งมีความมั่นคงแข็งแรงปลอดภัย มีความสะดวกสบายในการเดินทางไปในที่ต่างๆ ที่มีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารได้ทางสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ผู้สูงอายุคาดหวังและต้องการให้ชีวิตมีความสุขสมบูรณ์ การได้รับการยอมรับนับถือและควมมีคุณค่าต่อบุตรหลาน

สอาด กาศิโณน (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นอันดับหนึ่งคือ ด้านจิตใจ อันดับสองคือ ด้านร่างกาย อันดับที่สามคือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ส่วนอันดับสุดท้ายคือ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง และในการศึกษามีการทดสอบสมมติฐาน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอสตูล จังหวัดสตูล ที่มีเพศต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตไม่ต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน แต่ผู้สูงอายุที่มีอายุการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สุลิต แววรรณเจือ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชาวมุสลิม เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุข อยู่ในระดับปานกลาง

งานวิจัยต่างประเทศ

Bengtson (1900) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Intergeneration solidarity a unidimensional construct โดยศึกษาผู้สูงอายุ จำนวน 636 คน และบุตรวัยกลางคน จำนวน 246 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพิงมากจะมีกิจกรรมร่วมกับบุตรหลานน้อย จึงอาจกล่าวได้ว่าการที่ผู้สูงอายุอยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพิง โอกาสหรือจังหวะในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้สูงอายุกับบุตร

หลานจะลดน้อยลง กิจกรรมที่ผู้สูงอายุและบุตรหลานมีส่วนร่วมก็จะลดลง รวมไปถึงความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกัน และความสมานฉันท์ก็ลดน้อยลงไปด้วย

Belloc and Breslow (1972) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพทางด้านร่างกายและการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพในกลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ในกลุ่มตัวอย่าง 6,928 คน ผลของการศึกษาพบว่า การปฏิบัติทางด้านสุขภาพที่ดี จะมีภาวะสุขภาพทางด้านร่างกายในทางบวก กล่าวคือ ผู้ที่มีการปฏิบัติทางด้านสุขภาพที่ดี จะมีภาวะทางด้านร่างกายที่ดี และผู้ที่มีการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพไปในทางลบจะมีภาวะสุขภาพไปในทางลบ และยังพบว่า อายุ เพศ และรายได้ไม่มีผลต่อภาวะสุขภาพทางด้านร่างกาย

Kalish (1975) ได้ศึกษาการที่ผู้สูงอายุต้องการกลายเป็นภาวะพึ่งพิงแก่บุตรหลานในครอบครัว จะเป็นผลจากสุขภาพร่างกายที่เสื่อม ไทรเมอร์เร็วขึ้น เพราะในจำนวนของผู้สูงอายุนั้น จะต้องมีส่วนหนึ่งของผู้สูงอายุที่ตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จะต้องพึ่งพิงสมาชิกในครอบครัวให้ช่วยเหลือ อย่างเช่น ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างชัดเจนได้ ก็ย่อมจะไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเองได้ จึงต้องอาศัยผู้อื่นช่วยเหลือดูแล นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุมักจะมีแนวโน้มของการมีรายได้ต่ำลง จากการเกษียณอายุการทำงาน หรือสุขภาพร่างกายไม่เหมาะสมกับการทำงาน

Hain and Chen (1976) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการด้านสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไป ในเมืองแอริโซนา รัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 24.3 ของผู้สูงอายุทั้งหมดรู้สึกว่าคุณภาพในปัจจุบันไม่ดี ร้อยละ 32 ของผู้สูงอายุ ซึ่งมีการทำงานของร่างกายไม่ดี และร้อยละ 11.7 ของผู้สูงอายุไม่เคยไปพบแพทย์เลย

Raphael et al. (1997) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบหรือเกิดปัญหาเพิ่มสูงขึ้นและยังเป็นการตอบแทนแก่ผู้สูงอายุที่เคยทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศ ซึ่งการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ผ่านมานั้นมีมุมมองและทัศนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในส่วนของรายละเอียดหรือจุดเน้นที่สำคัญของการนำแนวคิดไปใช้แตกต่างกัน โดยบางทัศนะจะให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องทางวัตถุวิสัยเน้นองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามกรอบ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 19 หมู่บ้าน จำนวน 1,193 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน ประสทิธิ สุวรรณรักษ์, 2555, หน้า 148) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 คน แล้วทำการสุ่มกระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ ตามสัดส่วน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก รายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่างปรากฏดังตาราง

3.1 ดังนี้

ตาราง 3.1

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนจำแนกตามหมู่บ้าน

รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ 1 บ้านห้วยหิน	91	22
หมู่ 2 บ้านโคกกลาง	125	30
หมู่ 3 บ้านสระมะค่า	56	14
หมู่ 4 บ้านโพธิ์ทอง	62	15
หมู่ 5 บ้านหนองเพชร	55	13

ตาราง 3.1 (ต่อ)

รายชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร(คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ 6 บ้านโพธิ์เงิน	64	16
หมู่ 7 บ้านโนนจิว	75	18
หมู่ 8 บ้านโนนสำราญ	74	18
หมู่ 9 บ้านไผ่สมบูรณ์	66	16
หมู่ 10 บ้านโคกล่าม	64	16
หมู่ 11 บ้านโพธิ์พัฒนา	23	6
หมู่ 12 บ้านศิลาทอง	60	15
หมู่ 13 บ้านสวน	85	21
หมู่ 14 บ้านร้อนทอง	49	12
หมู่ 15 บ้านใหม่พัฒนา	30	7
หมู่ 16 บ้านประชาสรรค์	67	16
หมู่ 17 บ้านโพธิ์ศรี	53	13
หมู่ 18 บ้านหนองหว้า	54	13
หมู่ 19 บ้านเพชรสมบูรณ์	40	10
รวม	1,193	291

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยถามเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีความหมายดังนี้

5 หมายถึง	ความคิดเห็น	อยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	ความคิดเห็น	อยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง	ความคิดเห็น	อยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง	ความคิดเห็น	อยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง	ความคิดเห็น	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended form) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างแบบสอบถามงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร และรายงานการวิจัย เป็นการค้นคว้าเกี่ยวกับ ทฤษฎี แนวคิด หลักการที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.2 นำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม

2.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา โครงสร้าง และภาษาเพื่อให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุม

2.4 ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face validity) ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

2.4.1 คร.สุชาติ หอมจันทร์ ผู้ช่วยคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2.4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น้อย สุปิงคลัด ข้าราชการบำนาญ อดีตรองนายกเทศมนตรีเมืองบุรีรัมย์

2.4.3 นายไพบุลย์ ธิติพิศุทธิกุล นายกเทศมนตรีตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระพิจารณาอีกครั้ง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.6 นำแบบสอบถามมาทดลอง (Try out) ใช้กับประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเสาดิษฐ์ อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

2.7 นำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.8969 ซึ่งผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ออกหนังสือ ถึงนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
3. จากแบบสอบถาม จำนวน 291 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลได้ จำนวน 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. กรอกรหัสแบบสอบถาม
3. กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อแล้วบันทึกข้อมูล
4. ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. การศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยแยกเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยภาพรวม นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

เกณฑ์ในการแปลความหมายข้อมูล การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ได้กำหนดขอบเขตค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 209)

ค่าเฉลี่ย

4.51 – 5.00

ความหมาย

มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยจัดคำตอบที่เข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบ คำอธิบาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)
2. สถิติพื้นฐาน ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
 - 2.1 ร้อยละ (Percentage)
 - 2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ค่าสถิติจากข้อมูล โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตาราง แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 4.1

ตาราง 4.1

จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง	291	100.00
1. เพศ		
1.1 ชาย	134	46.00
1.2 หญิง	157	54.00
2. อายุ		
2.1 60 – 65 ปี	86	29.00
2.2 66 – 70 ปี	112	38.50
2.3 71 – 75 ปี	66	22.70
2.4 76 ปี ขึ้นไป	27	9.39
3. สถานภาพการสมรส		
3.1 โสด	62	21.30
3.2 สมรส	167	57.40
3.3 หม้าย	45	15.50
3.4 หย่าร้าง	17	5.80
4. อาชีพ		
4.1 ไม่ได้ประกอบอาชีพ	27	9.30
4.2 รับจ้าง	33	11.30
4.3 เกษตรกรรม	179	61.50
4.4 ธุรกิจส่วนตัว	32	11.00
4.5 ข้าราชการบำนาญ	4	1.40
4.6 พนักงานรัฐวิสาหกิจ	16	5.50

ตาราง 4.1 (ต่อ)

ลักษณะตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง	291	100.00
5. ระดับการศึกษา		
5.1 ประถมศึกษา	97	33.30
5.2 มัธยมศึกษาตอนต้น	110	37.80
5.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ เทียบเท่า	49	16.80
5.4 อนุปริญญา/เทียบเท่า	20	6.90
5.5 ปริญญาตรี	10	3.40
5.6 สูงกว่าปริญญาตรี	5	1.70

จากตาราง 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 291 คน จำแนกตามเพศ เป็นชาย จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 เป็นหญิง จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ช่วงอายุระหว่าง 66 – 70 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 60 – 65 ปี มีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 29.60 ส่วนมีจำนวนน้อยที่สุด คือ ช่วงอายุระหว่าง 76 ปี ขึ้นไป มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30

เมื่อจำแนกตามสถานภาพการสมรส พบว่า สถานภาพสมรส มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 57.40 รองลงมาคือ สถานภาพโสด จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 ส่วนที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.80

เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า เกษตรกรรม มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 61.50 รองลงมาคือ รับจ้าง มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11.30 ส่วนจำนวนน้อยที่สุด คือ ข้าราชการบำนาญ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 37.80 รองลงมา คือ ประถมศึกษา มีจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 33.30 ส่วนที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70

ตอนที่ 2 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังแสดงในตาราง 4.2 – 4.7 ดังนี้

ตาราง 4.2

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อความ	ระดับการมีความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านร่างกาย	3.99	0.93	มาก
2. ด้านจิตใจ	4.08	0.87	มาก
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3.37	1.16	ปานกลาง
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.19	1.31	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.66	0.71	มาก

จากตาราง 4.2 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.99$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.19$) ตามลำดับ

ตาราง 4.3

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านร่างกาย โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการมีความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านร่างกาย			
1. ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน	4.01	0.69	มาก
2. ท่านมีความสามารถในการดูแลตนเองในเวลาเจ็บป่วยได้ตามสมควร	3.87	0.74	มาก
3. ท่านมีการพักผ่อนที่เพียงพอส่งผลต่อสุขภาพร่างกายที่ดี	3.88	1.10	มาก
4. ท่านมีความมั่นใจว่าสุขภาพร่างกายขณะนี้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างดี	3.94	1.25	มาก
5. ท่านสามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพตามวัย	3.38	1.25	ปานกลาง
6. ท่านมีการออกกำลังกายสม่ำเสมอที่เหมาะสมแก่วัยที่จะส่งผลให้มีสุขภาพที่ดี	3.89	1.07	มาก
7. ท่านมีการเลือกรับประทานอาหารได้ครบ 5 หมู่ส่งผลดีต่อสุขภาพร่างกาย	4.19	0.69	มาก
8. การเจ็บป่วยทางร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัวทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการประจำวัน	4.21	0.87	มาก
9. ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีตามปกติ	4.46	0.77	มาก
10. ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ อยู่ในระดับที่ดีตามสภาพของวัย และร่างกายของผู้สูงอายุ	4.04	0.84	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	3.99	0.93	มาก

จากตาราง 4.3 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านร่างกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 5. อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 9. ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีตามปกติ ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมา คือ ข้อ 8. การเจ็บป่วยทางร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัวทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่ง

ที่ต้องการประจำวัน ($\bar{X} = 4.21$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 5. ท่านสามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพตามวัย ($\bar{X} = 3.38$)

ตาราง 4.4

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านจิตใจ โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการมีความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านจิตใจ			
11. ท่านมีสมาธิในการทำงานต่างๆ ได้ดีตามสุขภาพที่จะอำนวย	4.29	0.69	มาก
12. ท่านสามารถจัดการความวิตกกังวลได้ในบางเรื่องบางอย่างที่ได้รับทราบ	3.78	1.02	มาก
13. ท่านสามารถรับรู้ความรู้สึกทางบวกของบุคคลอื่นที่มีต่อตัวท่านได้โดยการพูดคุยและร่วมกิจกรรม	4.14	0.97	มาก
14. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการคลายความ เคร้าหดหู่สิ้นหวังวิตก ได้โดยการแยกปัญหาที่ได้รับฟังโดยเข้าไปสัมผัสกับสิ่งนั้น	4.03	0.98	มาก
15. ท่านมีความเชื่อในศาสนาและนำมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ	3.98	0.97	มาก
16. ท่านรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตท่านที่เป็นอยู่มีความหมายและมีคุณค่า	4.24	0.60	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.08	0.87	มาก

จากตาราง 4.4 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 11. ท่านมีสมาธิในการทำงานต่างๆ ได้ดีตามสุขภาพที่จะอำนวย ($\bar{X} = 4.29$) รองลงมา คือ ข้อ 16. ท่านรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตท่านที่เป็นอยู่มีความหมายและมีคุณค่า ($\bar{X} = 4.24$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 12. ท่านสามารถจัดการความวิตกกังวลได้ในบางเรื่องบางอย่างที่ได้รับทราบ ($\bar{X} = 3.78$)

ตาราง 4.5

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการมีความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านสัมพันธภาพทางสังคม			
17. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ	3.18	0.94	ปานกลาง
18. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาบ่อยครั้ง	3.90	1.28	มาก
19. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นประจำ	3.42	1.21	ปานกลาง
20. ท่านพึงพอใจในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่น	2.92	0.83	ปานกลาง
21. ท่านพึงพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ หรือคนอื่นในบางครั้งตามแต่กิจกรรมนั้นๆ	3.42	1.24	ปานกลาง
22. ท่านรับรู้ว่าคุณเป็นที่เคารพนับถือของคนอื่นและมีคุณค่าต่อสังคม	3.14	0.94	ปานกลาง
23. ท่านรับรู้ถึงความรักความเข้าใจของบุคคลในครอบครัวที่มีต่อท่าน โดยการพูดคุยและการกระทำของบุคคลนั้นๆ	3.37	1.28	ปานกลาง
24. ท่านพึงพอใจต่อการช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ ในภาพรวม	3.58	1.33	มาก
25. ความสัมพันธภาพของท่านกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้าน	3.38	1.35	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.37	1.16	ปานกลาง

จากตาราง 4.5 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับกลาง ($\bar{X} = 3.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 18. และข้อ 24. อยู่ในระดับมาก ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 18. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาบ่อยครั้ง ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมา คือ 24. ท่านพึงพอใจต่อการช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ ในภาพรวม ($\bar{X} = 3.58$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 20. ท่านพึงพอใจในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่น ($\bar{X} = 2.92$)

ตาราง 4.6

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการมีความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านสิ่งแวดล้อม			
26. คนรอบข้างได้ให้กำลังใจในการดำรงชีวิต	3.00	1.19	ปานกลาง
27. ท่านดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี	3.30	1.25	ปานกลาง
28. ท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันเป็นบางอย่าง	3.21	1.39	ปานกลาง
29. ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนตามสวนสาธารณะบางโอกาสเมื่อเวลาว่าง	3.14	1.25	ปานกลาง
30. ในชุมชนของท่านมีสถานบริการทางสังคมที่ดีและเพียงพอ	3.09	1.25	ปานกลาง
31. ท่านอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยมีความมั่นคงของชีวิต	3.37	1.28	ปานกลาง
32. มีสถานบริการสุขภาพอนามัยชุมชนที่สะอาดไปมาสะดวกตามสมควร	3.28	1.29	ปานกลาง
33. ท่านรู้สึกว่าการดำรงชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีในแต่ละวันพอสมควร	3.12	1.27	ปานกลาง
34. การใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนของท่านมีความปลอดภัยพอสมควรทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สินขึ้นอยู่กับที่อาศัยอยู่	3.20	1.75	ปานกลาง
35. ท่านพึงพอใจในสถานที่ที่เป็นอาคารบ้านเรือนที่ท่านอยู่อาศัยในปัจจุบันนี้	3.38	1.25	ปานกลาง
36. ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหน (หมายถึงการคมนาคม)ในชีวิตประจำวันตามสมควร	2.95	1.24	ปานกลาง
37. ท่านได้รับรู้ข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อตัวท่านและสังคมในหลากหลายทางเลือก	3.22	1.28	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.19	1.31	ปานกลาง

จากตาราง 4.6 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.19$) เมื่อพิจารณาเป็นรายทุกข้ออยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 35. ท่านพึงพอใจในสถานที่ที่เป็นอาคารบ้านเรือนที่ท่านอยู่อาศัยในปัจจุบันนี้ ($X = 3.38$) รองลงมา คือ ข้อ 27. ท่านดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ($X = 3.30$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 36. ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหน(หมายถึงการคมนาคม)ในชีวิตประจำวันตามสมควร ($X = 2.95$)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ปรากฏดังตาราง 4.7 ดังนี้

ตาราง 4.7

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ที่	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ควรจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน	55	45.83
2	ควรจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในชุมชนให้มากกว่านี้	40	33.33
3	ควรจัดหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ	25	20.83
	รวม	120	100

จากตาราง 4.7 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 รองลงมา คือ ควรจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในชุมชนให้มากกว่านี้ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และควรจัดหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 20.83 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ
 - 5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อนำผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะไปปรับใช้เพื่อแก้ปัญหา และพัฒนา ด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหินและที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ มอร์แกน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลตาเสา จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8969

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถึงนายกเทศมนตรีตำบลห้วยหิน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อนำกลับมาตรวจสอบหาความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม แบบสอบถามจำนวน 291 ฉบับ เก็บรวบรวมมาได้ 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนและร้อยละ

4.2 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เป็นคำถามปลายเปิด นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกัน แล้วแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน รองลงมา คือ ควรจัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจภายในชุมชนให้มากกว่านี้ และควรจัดหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน ทำให้ทราบถึงระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน

อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นแนวทางที่จะส่งเสริมและพัฒนากิจการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีประเด็นที่ค้นพบอันจะเป็นข้อมูลให้เทศบาลตำบลอื่น ๆ นำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป ซึ่งสามารถอภิปรายผลดังนี้

1. จากการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทศบาลตำบลห้วยหินได้ตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ที่อยู่ในระดับมาก เพราะผู้สูงอายุในตำบลห้วยหินยังพอที่จะช่วยเหลือตัวเองได้และปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เนื่องจากทางเทศบาลตำบลห้วยหินมุ่งส่งเสริมและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลห้วยหินมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ด้านจิตใจที่อยู่ในระดับมาก เพราะผู้สูงอายุในตำบลห้วยหินส่วนใหญ่ในชุมชนจัดอยู่ในช่วงผู้สูงอายุระดับต้น ยังสามารถเห็นคุณค่าของตนเองที่สามารถทำอะไรให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมจนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและการที่ผู้สูงอายุประกอบอาชีพได้ด้วยตนเองทำให้มีรายได้ ทำให้คุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจดี เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้นเทศบาลจะต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมในทุก ๆ ด้าน ด้านสัมพันธ์ทางสังคม ที่อยู่ในระดับปานกลาง เพราะผู้สูงอายุในชุมชนมีการเรียนรู้ มีการยอมรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และการได้เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม ที่จัดขึ้นในชุมชนเป็นการกระชับมิตรกับเพื่อนบ้านและทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งกันและกันยอมทำให้เข้าใจบริบทต่าง ๆ ทำให้มีความมั่นใจที่จะเข้าสังคมได้ และด้านสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เพราะผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ทำงานตอนกลางวันและส่วนมากจะมีหน้าที่ในการดูแลเด็ก การทำเกษตรกรรม การดูแลรักษาธรรมชาติ หรือดูแลสภาพแวดล้อมในชุมชนประกอบการสัมพันธ์ภาพในครอบครัวดี ชุมชนดีก็จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมาด้วย ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของสะอาด กาศิไลน (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเจ้ะบิลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่าระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเจ้ะบิลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูลใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัย ด้านร่างกาย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้สูงอายุในตำบลห้วยหินยังพอที่จะช่วยเหลือตัวเองได้และปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งสมาชิกในครอบครัวคอยดูแลเอาใจใส่สุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุแนะนำและพาทำนออกกำลังกายที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งพาไปตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปีและให้

ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพส่งผลให้สุขภาพร่างกายดีขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลห้วยหินมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในเรื่อง ๆ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษญา บุญทา (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก

2.2 จากผลการวิจัย ด้านจิตใจ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าสมาชิกในครอบครัวและคนรอบข้างปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความรัก การดูแลเอาใจใส่ไม่ปล่อยให้ท่านว่าเหว ทำให้ผู้สูงอายุสึกมีคุณค่ามีประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชนและสังคมและให้กำลังใจผู้สูงอายุทุกครั้งที่พบกับปัญหา หรือเจอเรื่องกระทบกระเทือนจิตใจหรือกังวลใจ หรืออาจพาไปปฏิบัติธรรมฝึกจิตและนั่งสมาธิเพื่อให้มีจิตใจที่สงบมีสติอยู่ตลอดเวลา และสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงไปตามอายุจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุดีขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของประคิษฐ์ สาลีงพวย (2550) ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า ด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก

2.3 จากผลการวิจัย ด้านสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้สูงอายุในชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชนน้อย ดังนั้นคนในครอบครัวหรือคนรอบข้างควนสนับสนุนให้ท่านได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนในชุมชนจะทำให้รู้สึกมีความสุขในการดำเนินชีวิต เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางชุมชนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และการเป็นสมาชิกของหน่วยงานหรือชมรมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ทำให้ไม่เหงาและได้ใช้เวลาอย่างคุ้มค่าจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านสังคมของผู้สูงอายุดีขึ้นและผู้สูงอายุยังรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าในตนเองได้อีกด้วย ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงใจ คำคง (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษา พบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง

2.4 จากผลการวิจัย ด้านความสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าชุมชนยังมีสภาพแวดล้อมที่ยังไม่ดีบางส่วน ดังนั้นชุมชนควรมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้สูงอายุหรือสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและพบปะสังสรรค์สำหรับผู้สูงอายุและคนต่างวัยในชุมชน และอีกทั้งผู้สูงอายุในชุมชนยังสามารถดูแลสุขภาพธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในชุมชนได้อีกด้วย จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนต่างวัยในชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุลิต แวววรรณเจือ (2555) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของ

ผู้สูงอายุชาวมุสลิม เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้สูงอายุไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน ดังนั้นเทศบาลตำบลห้วยหินควรจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนและเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสได้ใกล้ชิดกันกับสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาริน สุขอนันต์ (2553) เรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจิตใจ เพราะสมาชิกในครอบครัวและคนรอบข้างปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความรัก การดูแลเอาใจใส่ไม่ปล่อยให้ท่านว่าเหว ทำให้ผู้สูงอายุสึกมีคุณค่ามีประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชนและสังคมและให้กำลังใจแก่ผู้สูงอายุทุกครั้งที่พบกับปัญหาหรือเจอเรื่องกระทบกระเทือนจิตใจหรือกังวลใจ หรืออาจพาไปปฏิบัติธรรมฝึกจิตและนั่งสมาธิเพื่อให้มีจิตใจที่สงบมีสติอยู่ตลอดเวลา และสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงไปตามอายุจะส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุดีขึ้น ดังนั้นเทศบาลและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุต้องรักษาสิ่งดี ๆ นี้ไว้ และต้องทำด้านอื่น ๆ ให้กับผู้สูงอายุมากขึ้น โดยการดูแลเอาใจใส่และคอยช่วยเหลือทุกด้าน ๆ ด้วยทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าและสามารถทำประโยชน์ให้แก่คนรอบข้างและสังคมได้เป็นอย่างดี

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เป็นเพราะว่าชุมชนยังมีสภาพแวดล้อมที่ยังไม่ดีบางส่วน ดังนั้นเทศบาลและชุมชนควรมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้สูงอายุหรือสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและพบปะสังสรรค์สำหรับผู้สูงอายุและคนต่างวัยในชุมชน และอีกทั้งผู้สูงอายุในชุมชนยังสามารถดูแล

ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมในชุมชนได้อีกด้วย จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนต่างวัยในชุมชนทำให้คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลในองค์การ หรือจังหวัดอื่น ๆ

2.2 ควรมีการวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลอื่นและตำบลใกล้เคียง

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเจาะลึกถึงสาเหตุการแก้ไขและปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมประชาสัมพันธ์.(2540). แผนประชาสัมพันธ์แม่บท ฉบับที่ 4. (พ.ศ.2540 - 2544).

กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

กรมสุขภาพจิต. (2552). แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิต ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. (2550 - 2554). กรุงเทพฯ : บริษัทละม่อนจำกัด.

กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). คู่มือประชาชน. กรุงเทพฯ.

กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2548) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546. กรุงเทพฯ: เจ เอส การพิมพ์.

กิติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. (2554). นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โกวิทย์ พวงงาม. (2548). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมติใหม่ในอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

_____. (2549). มติใหม่การปกครองส่วนท้องถิ่น วิสัยทัศน์การกระจายอำนาจและการบริหาร ส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เสมอธรรม.

_____. (2552). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมติใหม่ในอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

กุสุมาลย์ มหาแสน. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนตำบลภู่อ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

จุฑามาศ แก้วพิจิตร. (2548). องค์กรหลากหลาย. กรุงเทพฯ : ศูนย์สร้างเสริมภาวะองค์กร.

เจษฎา บุญทา. (2545). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). บทความทางวิชาการการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 3(16),หน้า 1-7

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2542). กฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

ดวงใจ คำคง (2553).ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พัทลุง : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ศุภา มหาพสุธานนท์. (2547). หลักการจัดการหลักการบริหาร.กรุงเทพฯ : เพิ่มทรัพย์.

- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์. (2540). การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- เทศบาลตำบลห้วยหิน. (2558) รายงานการประชุมเทศบาลตำบลห้วยหิน ประจำเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2558. นุริรัมย์ : เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม.
- _____. (2558). แผนพัฒนาท้องถิ่น. นุริรัมย์ : เทศบาลตำบลห้วยหิน
- ธาริน สุขอนันต์ (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- น้ำผึ้ง ทองศรี. (2550). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2552). การปกครองส่วนท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บรรจง วาที. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างความหวังพฤติกรรมการเผชิญความเครียด กับคุณภาพชีวิตของครอบครัวผู้ป่วยเอดส์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประเสริฐ อัสสันตชัย. (2554). ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและการป้องกัน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสิ่งแวดล้อม คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2555). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 10). นุริรัมย์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนุริรัมย์.
- ปวรรัตน์ เลิศสุวรรณเสรี. (2552). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคคลกรวิทยาการวิทยาลัยราชพฤกษ์นนทบุรี. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ประชัน คะเนวัน. (2553). เอกสารการสอนการปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ. นุริรัมย์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนุริรัมย์.
- ประคิษฐ์ สาทิตย์พวย. (2550). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2544). สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

- ปิยนากู เฟ็งคำ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ
องค์การบริหารส่วนตำบลนาเข อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม.
(การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ผจญ เฉลิมสาร. (2546). คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานระดับกลางโรงงานในนิคม
อุตสาหกรรมเวท โกรว์. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรอนันต์ กิตติมั่นคง. (2547). การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัด
นครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครราชสีมา :
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พวงทอง โยธาใหญ่. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทำแผนพัฒนา
ท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าแบบอิสระ
ปริญญาโท). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชรินทร์ เพชรฤทธิ. (2551). ศักยภาพและความพร้อมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของ
องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
(รายงานการศึกษาแบบอิสระปริญญาโท). นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัย
นครศรีธรรมราช.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2544). การปฏิรูประบบราชการของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงาน
คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ.
- พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์. (2546). องค์การและการจัดการ. คณะรัฐศาสตร์ กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มาริสสา ภูเพ็ชร. (2546). ความหมายและแนวคิดด้านสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- มณฑิรา เขียวยิ่ง และคณะ. (2540). ความคาดหวังและความเป็นจริงในการดูแลผู้สูงอายุจาก
ครอบครัว. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มนฤดี ศรีสุข. (2545). การบริหารงานสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต
จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.(2551). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2549

กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.

รศคณธ์ รัตนเสริมวงศ์. (2546). การบริหารราชการส่วนภูมิภาค.นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ระพีพรรณ คำหอม. (2549). สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

วิภาวดี ดวงแก้ว. (2551). ความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ :กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลชำฝ่อ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง. (รายงานการศึกษาอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ขอนแก่น : วิทยาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิฑูรย์ เดโช. (2541). คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ : ศึกษากรณีข้าราชการตำรวจภูธรที่ปฏิบัติราชการในจังหวัดระนอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ. (2547). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิยะดา ศีระแพทย์. (2542). การนำนโยบายค่าโอนงานด้านสวัสดิการสังคมสู่การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2546). การบริหารและจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ : โฟร์เฟซ.

วิจิตร อาวะกุล. (2541). เทคนิคการประชาสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วารุณี อุบล. (2553). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองเบตง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). สวัสดิการผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). ลำดับชั้นความต้องการ. (พิมพ์ครั้งที่ 4).กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พัฒนาศึกษา.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2541). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ : บริษัทธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.

- ศิริณี ปันคำ. (2542). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ขอนแก่น : การพยาบาลชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สงวน ถ้วมโนมนต์. (2548). *รัฐธรรมนูญกับการปกครองท้องถิ่น*. เข้าถึงได้จาก <http://www.schq.mi.th/ndc/thinktank/local%20admin.htm>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2548). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.kpilearning.com/elearning/lms/elearning>
- สวัสดิ์ ภูทอง. (2546). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนภาคเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ สืบสมาน. (2541). *รวมกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองข้าราชการพลเรือนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระนครไทยอนุเคราะห์ไทย.
- สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ. (2540). *รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างแบบวัดความเครียดสวนปรุง*. เชียงใหม่ : โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่.
- สุจิต แววรรณเจือ. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชาวมุสลิม เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สอาด กาศิโณ. (2554). *คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สัมพันธ์ เตชะอริก และคณะ. (2546). *อบต. เทศบาล อบจ. อำนาจของใคร? ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2546). *คู่มือการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ไสว เครือรัตนไพบูลย์. (2550). *ความต้องการการนิเทศการสอนของข้าราชการครู โรงเรียนวัดแสงสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อริยา กูหา. (2546). *แรงงใจและอารมณ์*. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อมร รักษาสัตย์. (2543). *ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ : การ์ตูน.
- อลงกรณ์ อรรคแสง. (2547). *การปกครองท้องถิ่นและการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

- อุซุกร เหมือนเดช. (2552). ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล
จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : โครงการ
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- อภิญา เวชชัย และศิริพร ยอดกมลศาสตร์. (2547). สวัสดิการสังคมฉบับชาวบ้าน :แนวคิด
นโยบายและแนวทางการปฏิบัติในเศรษฐศาสตร์การเมืองเพื่อชุมชน. กรุงเทพฯ :
ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Belloc, N. B. & Breslow, L (1979). *Relationship of physical health status and health Practice.*
Preventive Medicine, 19(2), pp. 409-421
- Bengtson, V. L. and Obert. E, L.(1990). "Intergenerational Solidarity a Unidimensional
Construct A Test of a Formal Model." *Journal of Gerontology 45 (1), pp. 512-520*
- Hain, M. L. & Chen, S. P. C. (1976). "Health needs of the Elderly." *Nursing Research*
. *International Labour Organisation. "Problems of Employment and Occupation For*
Older Workers : World Assembly on Aging, Vienna 26 July – August 1982.
- Kalish, Richard A. (1975). *Last Adulthood : Perspectives on Human Development.*
Wadsworth Inc.
- Raphael, D, Brown., I., Renwick, R., Cava, M, Weir, N, and Heathcote, K (1997). *Measuring the*
Quality of Life of Older Person :A model :with Implications for Community and Public
Health Nursing. International Journal of Nursing Studies, 34 (3), pp. 231 -239

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคู่มือ

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/๑๑๐๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สุชาติ หอมจันทร์

ด้วย นางสาวจันทร์จิรา อิติพิศุทธิกุล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาการค้นคว้าอิสระเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีรองศาสตราจารย์ประชัน คะเนวัน เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงมล สมकुณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๙๕๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๕๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๗/๑๑๐๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจรัส อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อย สุปิงคลัด

ด้วย นางสาวจันทร์จิรา ธิติพิศุทธิ์กุล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาการค้นคว้าอิสระเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีรองศาสตราจารย์ประชัน คะเนวัน เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำ การวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๗/ว๑๓๐๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๓๐๐๐

๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายไพบูลย์ จิตพิศุทธิ์กุล

ด้วย นางสาวจันทร์จิรา จิตพิศุทธิ์กุล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาการค้นคว้าอิสระ เรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คะเนวัน เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำ การวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/๑๑๓๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเสาเดียว

ด้วย นางสาวจันทร์จิรา ธิติพิสุทธิกุล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีรองศาสตราจารย์ ประชัน คะเนวัน เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ในกรณีนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือ ในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวจันทร์จิรา ธิติพิสุทธิกุล ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานคณบดี

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ.๐๕๔๕.๑๑/๑๑๕๗

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน นายกเทศมนตรีตำบลห้วยหิน

ด้วย นางสาวจันทร์จิรา ธิติพิศุทธิกุล นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำการค้นคว้าอิสระเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีรองศาสตราจารย์ประชัน คະเนวัน เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ โดยการนี้นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมकुณา)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

1. การสอบถามครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านร่างกาย
2. ด้านจิตใจ
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
4. ด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. ผลการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อการศึกษา จะถือเป็นความลับซึ่งไม่เกิดผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม แต่ประการใด

ขอขอบพระคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

จันทร์จิรา ธิติพิศุทธิกุล

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (√) ในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ

() 60 – 65 ปี

() 66 – 70 ปี

() 71 – 75 ปี

() 76 ปี ขึ้นไป

3. สถานภาพการสมรส

() โสด

() สมรส

() หม้าย

() หย่าร้าง

4. อาชีพ

() ไม่ได้ประกอบอาชีพ

() รับจ้าง

() เกษตรกรรม

() ธุรกิจส่วนตัว

() ข้าราชการบำนาญ

() พนักงานรัฐวิสาหกิจบำนาญ

5. ระดับการศึกษา

() ประถมศึกษา

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลาย/ เทียบเท่า

() อนุปริญญา / เทียบเท่า

()ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน
อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความต้องการเป็นจริงของท่านมากที่สุด

5 หมายถึง	มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง	มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง	มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง	มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1.	ด้านร่างกาย ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน					
2.	ท่านมีความสามารถในการดูแลตนเองในเวลาเจ็บป่วยได้ตามสมควร					
3.	ท่านมีการพักผ่อนที่เพียงพอส่งผลต่อสุขภาพร่างกายที่ดี					
4.	ท่านมีความมั่นใจว่าสุขภาพร่างกายขณะนี้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างดี					
5.	ท่านสามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพตามวัย					
6.	ท่านมีการออกกำลังกายสม่ำเสมอที่เหมาะสมแก่วัยที่จะส่งผลให้มีสุขภาพที่ดี					
7.	ท่านมีการเลือกรับประทานอาหารได้ครบ 5 หมู่ส่งผลดีต่อสุขภาพร่างกาย					
8.	การเจ็บป่วยทางร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัวทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการประจำวัน					
9.	ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีตามปกติ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
10.	ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ อยู่ในระดับที่ดีตามสภาพของวัย และร่างกายของผู้สูงอายุ					
	ด้านจิตใจ					
11.	ท่านมีสมาธิในการทำงานต่างๆ ได้ดีตามสภาพที่จะอำนวย					
12.	ท่านสามารถจัดการความวิตกกังวลได้ในบางเรื่อง บางอย่างที่ได้รับความทราบ					
13.	ท่านสามารถรับรู้ความรู้สึกทางบวกของบุคคลอื่นที่มีต่อตัวท่านได้ โดยการพูดคุยและร่วมกิจกรรม					
14.	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการคลายความ เคร่งเครียด หุ่นหวังวิตกได้โดยการแยกปัญหาที่ได้รับฟัง โดยเข้าไปสัมผัสกับสิ่งนั้น					
15.	ท่านมีความเชื่อในศาสนาและนำมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ					
16.	ท่านรู้สึกว่าคุณค่าที่ท่านที่เป็นอยู่มีความหมายและมีคุณค่า					
	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม					
17.	ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ					
18.	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาบ่อยครั้ง					
19.	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมเป็นประจำ					
20.	ท่านพึงพอใจในกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่น					
21.	ท่านพึงพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ หรือคนอื่นในบางครั้งตามแต่กิจกรรมนั้นๆ					
22.	ท่านรับรู้ว่าคุณค่าที่ท่านเป็นที่เคารพนับถือของคนอื่นและมีคุณค่าต่อสังคม					
23.	ท่านรับรู้ถึงความรักความเข้าใจของบุคคลในครอบครัวที่มีต่อท่าน โดยการพูดคุยและการกระทำของบุคคลนั้นๆ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
24.	ท่านพึงพอใจต่อการช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องต่างๆในภาพรวม					
25.	ความสัมพันธ์ภาพของท่านกับญาติ พี่น้อง หรือเพื่อนบ้าน					
26.	ด้านสิ่งแวดล้อม คนรอบข้างได้ให้กำลังใจในการดำรงชีวิต					
27.	ท่านดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี					
28.	ท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันเป็นบางอย่าง					
29.	ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนตามสวนสาธารณะบางโอกาสเมื่อเวลาว่าง					
30.	ในชุมชนของท่านมีสถานบริการทางสังคมที่ดีและเพียงพอ					
31.	ท่านอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยมีความมั่นคงของชีวิต					
32.	มีสถานบริการสุขภาพอนามัยชุมชนที่สะอาดไปมาสะดวกตามสมควร					
33.	ท่านรู้สึกว่าคุณชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีในแต่ละวันพอสมควร					
34.	การใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนของท่านมีความปลอดภัยพอสมควรทั้งด้านชีวิตและทรัพย์สินขึ้นอยู่กับที่อาศัยอยู่					
35.	ท่านพึงพอใจในสถานที่ที่เป็นอาคารบ้านเรือนที่ท่านอยู่อาศัยในปัจจุบันนี้					
36.	ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหน(หมายถึงการคมนาคม)ในชีวิตประจำวันตามสมควร					
37.	ท่านได้รับรู้ข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อตัวท่านและสังคมในหลากหลายทางเลือก					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

คำชี้แจง ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับคุณภาพ

ชีวิตของ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งที่ทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

จันทร์จิรา ชาติพิศุทธิกุล

ผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก จ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

if Item	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance Total Deleted	Corrected Item- if Item Correlation	Alpha Deleted
A1	153.4000	297.2138	.3889	.8947
A2	153.5667	298.9437	.3506	.8952
A3	153.6000	286.3172	.6619	.8906
A4	153.6333	283.4126	.6904	.8898
A5	153.8333	288.4195	.4861	.8931
A6	153.4333	298.0471	.3057	.8959
A7	153.2667	304.0644	.1941	.8969
A8	153.3000	290.4931	.6566	.8914
A9	153.2000	295.2000	.4983	.8934
A10	153.3667	300.6540	.3446	.8953
B1	153.1000	297.2655	.5095	.8937
B2	153.7333	297.2368	.2913	.8963
B3	153.1000	300.5759	.4004	.8949
B4	153.2000	300.9241	.3315	.8954
B5	154.0333	298.9299	.2333	.8975
B6	153.4000	303.6276	.2505	.8963
C1	154.6667	309.5402	-.0225	.9004
C2	153.5000	296.6724	.3906	.8946
C3	153.3667	295.4816	.4903	.8935
C4	154.3667	312.1023	-.0996	.9012
C5	154.0333	294.8609	.3266	.8959
C6	154.8667	303.9126	.1642	.8976
C7	153.5000	296.6724	.3906	.8946
C8	153.8333	291.2471	.4268	.8941
C9	153.6333	283.4126	.6904	.8898
D1	154.5333	284.1195	.5586	.8917
D2	154.1333	288.8782	.4530	.8937
D3	153.6333	283.4126	.6904	.8898
D4	154.6000	284.4552	.5375	.8922
D5	153.3000	290.4931	.6566	.8914
D6	153.3000	290.4931	.6566	.8914
D7	153.3000	290.4931	.6566	.8914
D8	154.0000	290.4138	.4269	.8942
D9	153.6333	283.4126	.6904	.8898
D10	153.8333	288.4195	.4861	.8931
D11	153.3000	290.4931	.6566	.8914

D12	153.3000	290.4931	.6566	.8914
-----	----------	----------	-------	-------

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 37

Alpha = 0.8969

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Buriram Rajabhat University

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	จันทร์จิรา ธิติพิศุทธิกุล
วัน เดือน ปีเกิด	28 ตุลาคม พ.ศ. 2534
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	21/1 หมู่ 2 ตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31240
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้ช่วยนักวิชาการสาธารณสุข
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	เทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทพราชาอุปถัมภ์ ตำบลตะโก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2549	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทพราชาอุปถัมภ์ ตำบลตะโก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2552	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนห้วยแถลงพิทยาคม (คณิต – อังกฤษ) ตำบลห้วยแถลง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2557	สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2560	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์